

Nr 39

Utlåtande angående regleringen för budgetåret 1967/68 av utgifterna under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m.

Bankoutskottet avger härmed utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående regleringen för budgetåret 1967/68 av utgifterna för riksdagen och dess verk m. m. (fjortonde huvudtiteln). I utlåtandet behandlar utskottet även följande promemorior och motioner, vilka jämte propositionen i nämnda del hänvisats till bankoutskottet:

1) promemoria från riksdagens organisationsutredning angående riksdagsutskottens resor till utlandet;

2) promemoria från riksdagens organisationsutredning angående inrättande av ett internationellt sekretariat inom riksdagen samt den av promemorian föranledda motionen II: 1063 av fru *Ekendahl* och herr *Hammberg*;

3) likalydande motionerna I: 592 av herr *Torsten Andersson m. fl.* och II: 769 av herr *Sterne* angående bidraget till riksdagspartiernas kostnader för gruppkanslier;

4) motionen II: 550 av fru *Kristensson* och herr *Edlund* angående riksdagsledamöternas utrikes resor, m. m.

De under 1) och 2) angivna promemoriorna ingår — tillsammans med missivskrivelse från riksdagens organisationsutredning till talmanskonferensen — i *bilaga 2* till detta utlåtande.

Utom av det material som ovan angivits har utskottet tagit del av de anslagsframställningar som av riksdagens verk utom riksbanken och riksgäldskontoret samt av riksdagens interparlamentariska grupp ingivits till riksdagens förvaltningskontor och som legat till grund för dettas anslagsberäkningar. Innehållet i dessa skrivelser redovisas i det följande under de särskilda punkterna.

Chefen för finansdepartementet har i statsverkspropositionen anfört, att riksgäldskontoret och riksdagens förvaltningskontor med skrivelser den 15 och 22 november 1966 överlämnat beräkningar rörande de anslag under 1 — *Bihang till riksdagens protokoll 1967. 8 saml. Nr 39*

huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m. som bör upptas i riksstaten för budgetåret 1967/68. Förutom en sammanställning över anslagen har överlämnats specifikation, innefattande förslag till stater m. m.

Beträffande innehållet i de nämnda skrivelserna hänvisas, försåvitt redogörelse därför inte lämnas i det följande, till statsverkspropositionen år 1967, bilaga 16 (bilagorna 16.1 och 16.2).

Vissa gemensamma frågor

I sin ovannämnda skrivelse med överlämnande till Kungl. Maj:t av beräkningar rörande vissa av de anslag som uppföres i riksstaten för budgetåret 1967/68 under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m. har styrelsen för riksdagens förvaltningskontor tagit upp till behandling vissa gemensamma frågor. De frågor som berörs är vissa riktlinjer för budgetarbetet, kostnaderna för vissa personalvårdande åtgärder m. m., inrättande av tjänster samt anvisande av anslag till avlöningar.

I fråga om riktlinjerna för budgetarbetet anför styrelsen bl. a. att den, vid fullgörandet av den förvaltningskontoret enligt 8 § gällande instruktion åvilande skyldigheten att granska och sammanställa anslagsäskanden avseende riksdagen och dess verk utom riksbanken och riksgäldskontoret, ansett sig böra sakgranska de olika äskandena i materiellt hänseende och ej begränsa sig till blott en mera teknisk formell granskning. Styrelsen har därvid beaktat vissa uttalanden i riksdagens organisationsutrednings betänkande angående riksdagens förvaltningsorganisation av innebörd att det vore värdefullt om en mera materiell granskning kunde ske centralt innan äskandena vidarebefordras till finansdepartementet.

Vidare erinrar styrelsen om att Kungl. Maj:t genom cirkulär (SFS 1966: 381) givit vissa Kungl. Maj:t underställda myndigheter rätt att av expensmedel i viss utsträckning bestrida kostnaderna för vissa personalvårdande åtgärder. Då något motsvarande medgivande inte synes föreligga inom riksdagsförvaltningen har styrelsen som central budgetinstans och som riksdagens personalnämnd uttalat att hinder ej förelegat att innevarande budgetår tillämpa de i Kungl. Maj:ts cirkulär angivna riktlinjerna inom riksdagsförvaltningen och för riksdagens organ utom riksbanken. Åtgärden har dock ansetts böra bringas till riksdagens kännedom. Styrelsen säger sig avse att, såvida riksdagen inte har någon erinran däremot, med verkan fr. o. m. nästa budgetår tills vidare inom den inre riksdagsförvaltningen tillämpa respektive medgiva riksdagens berörda verk att tillämpa bestämmelserna i nyss angivna cirkulär.

Vad gäller frågan om inrättande av tjänster erinrar styrelsen om nu gällande bestämmelser därför beträffande dels förvaltningskontoret och riksdagens verk, dels den Kungl. Maj:t underställda förvaltningen. För riksdagsförvaltningens del innebär dessa bestämmelser i korthet följande. Ord-

narie tjänst inrättas av riksdagen. Extra ordinarie tjänst och extra tjänst inrättas av vederbörande myndighet, dock att inrättande av vissa tjänster (i vissa fall i lägst lönegrad Ae 23, i andra fall i lägst lönegrad Be 5 eller Bg 6) skall prövas av styrelsen för riksdagens förvaltningskontor. Vad beträffar den Kungl. Maj:t underställda förvaltningen kommer fr. o. m. den 1 juli 1967 att gälla att inrättande av ordinarie eller extra ordinarie tjänst såsom chef för myndighet som inte lyder under annan myndighet samt ordinarie eller extra ordinarie tjänster i lägst lönegrad C 1 skall kräva beslut av riksdagen. Övriga ordinarie och extra ordinarie tjänster samt alla extra tjänster och arvodestjänster inrättas av Kungl. Maj:t ensam med rätt för Kungl. Maj:t att delegera beslutanderätten. Styrelsen anför att den avser att i huvudsak anpassa nu gällande regler om inrättande av tjänster vid förvaltningskontoret och riksdagens verk till de bestämmelser som Kungl. Maj:t kan komma att utfärda.

Beträffande anvisande av anslag till avlöningar erinrar styrelsen om att fr. o. m. nästa budgetår något behov av en av riksdagen fastställd avlöningsstat inte kommer att föreligga inom den Kungl. Maj:t underställda förvaltningen. Styrelsen har allmänt övervägt frågan om nuvarande ordning för uppförande av anslag under fjortonde huvudtiteln är den mest ändamålsenliga men funnit att frågan krävt en grundligare penetrering än som varit möjlig vid budgetberedningen. Styrelsen antyder att den kommer att närmare studera dessa frågor, varvid också frågan om införande av någon motsvarighet till Kungl. Maj:ts beslut om disposition av anslag bör övervägas. Styrelsen föreslår att specifikationen till avlöningsanslagen ändras så att avlöningsstaterna fr. o. m. budgetåret 1967/68 upptar anslagsposter för a) avlöningar till tjänstemän, b) arvoden och särskilda ersättningar och c) i förekommande fall vissa andra poster.

Utskottet. I anslutning till vad styrelsen för riksdagens förvaltningskontor anfört om sin avsikt att också materiellt granska anslagsäskanden avseende riksdagen och dess verk utom riksbanken och riksgäldskontoret vill utskottet uttala att utskottet finner det lämpligt att en sådan granskning sker. Liksom hittills kommer givetvis bankoutskottet att sedermera vid utskottsbehandlingen noga pröva de olika anslagsönskemålen.

Styrelsen har vidare anmält att den föranstaltat om vissa personalvårdande åtgärder i enlighet med riktlinjer som utfärdats för den Kungl. Maj:t underställda förvaltningen. Utskottet finner det naturligt att samma riktlinjer för de smärre personalvårdande åtgärder det här är fråga om bör gälla för riksdagsförvaltningen som för den Kungl. Maj:t underställda förvaltningen. Utskottet har därför ingen erinran mot vad styrelsen anfört och tillstyrker att styrelsen med verkan fr. o. m. nästa budgetår får tillämpa ifrågavarande bestämmelser inom den inre riksdagsförvaltningen respektive medgiva riksdagens berörda verk att tillämpa dem.

Styrelsen har tagit upp till behandling frågan om ordningen för tillsättande av vissa ordinarie och extra ordinarie tjänster samt anmält att styrelsen har för avsikt att anpassa de regler som f. n. gäller för riksdagsförvaltningen till de regler som Kungl. Maj:t kan komma att utfärda med anledning av riksdagens beslut om delegering till Kungl. Maj:t i vissa fall av beslutanderätten i fråga om tillsättande av tjänster. Utskottet finner i och för sig skäl kunna anföras för att riksdagens inflytande över inrättande av nya tjänster skall vara större när det gäller riksdagens egen organisation än när det gäller den Kungl. Maj:t underställda förvaltningen. Utskottet vill i sammanhanget erinra om att enligt riksdagens i november 1966 fattade beslut (sammansatt konstitutions- och bankoutskotts betänkande nr 2) i 30 § riksdagsstadgan är föreskrivet att ordinarie tjänst hos riksdagens kamrar och utskott inrättas av riksdagen. Med hänsyn härtill och därjämte också bl. a. till förestående omorganisation av riksdagens ombudsmannaämbeten och riksdagens revisorers verksamhet förordar utskottet att någon ändring av ordningen för inrättande av tjänster vid den inre riksdagsförvaltningen och riksdagens verk icke genomföres nu. Hit hörande spörsmål torde senare få prövas i ett sammanhang.

Vad slutligen angår frågan om ordningen för uppförande av anslagen under rubriken Riksdagen resp. Den inre riksdagsförvaltningen finner utskottet det önskvärt att styrelsen, såsom den anmält sig ha för avsikt att göra, närmare penetrerar härmed sammanhängande problem. Därvid kan, som styrelsen framhåller, också frågan om införande inom riksdagsförvaltningen av någon motsvarighet till Kungl. Maj:ts beslut om disposition av anslag övervägas. I specifikationen till avlöningsanslagen för budgetåret 1967/68 har utskottet bibehållit särskilda anslagsposter för de arvoden som utbetalas väsentligen till riksdagsledamöter i deras egenskap av fullmäktige, styrelseledamöter etc. inom riksdagsförvaltningen.

Utskottet får sålunda

A. hemställa, att riksdagen må bemyndiga styrelsen för riksdagens förvaltningskontor att föranstalta om personalvårdande åtgärder i enlighet med vad utskottet ovan anfört,

B. för riksdagen anmäla vad här i övrigt anförts.

De särskilda anslagen

1:o) Riksdagen: Arvoden till riksdagens ledamöter m. m. Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts under punkterna 1—3 framställda förslag hemställer utskottet.

att riksdagen må för budgetåret 1967/68 anvisa till

a) Riksdagen: Arvoden till riksdagens ledamöter ett förslagsanslag av 20 885 000 kr.;

b) Riksdagen: Reseersättningar till riksdagens ledamöter ett förslagsanslag av 2 000 000 kr.;

c) Riksdagen: Utgivande av otryckta ständsprotokoll ett reservationsanslag av 125 000 kr.

2:o) Riksdagen: Kostnader för riksdagens interparlamentariska grupp. Under punkten 4 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för budgetåret 1967/68 till Riksdagen: Kostnader för riksdagens interparlamentariska grupp anvisa ett förslagsanslag av 100 000 kr.

I sin den 23 november 1966 dagtecknade anslagsframställning erinrar styrelsen för riksdagens interparlamentariska grupp om att gruppen under år 1967 kan fira sitt 75-årsjubileum. Styrelsen har övervägt att med anknytning därtill utge en informationsskrift om den interparlamentariska unionen och den svenska gruppen. Utskottet återkommer i det följande till denna fråga.

Styrelsen beräknar gruppens utgifter för budgetåret 1967/68 på följande sätt:

Deltagande i interparlamentariska unionens arbete		
konferens m. m.	45 000	
råds- m. fl. möten	18 000	63 000
bidrag till interparlamentariska unionen och dess general- sekretariat		16 500
deltagande i nordiska interparlamentariska förbundets arbete		3 500
tidskrifter m. m.		700
representation		2 000
förvaltningskostnader		12 500
extra utgifter		2 400
		<hr/>
	Summa kronor	100 600

Drages härifrån gruppens sannolika inkomster av medlemsavgifter, återstår ett belopp av cirka 100 000 kr.

I anslutning till denna sammanställning lämnar styrelsen följande kommentarer till de olika delposterna:

En allmän interparlamentarisk konferens skall nästa år hållas i Moskva. Vid denna konferens — till vilken den svenska gruppen har rätt att sända tolv röstberättigade ombud — bör gruppen vara företrädd av sina båda rådsmedlemmar samt minst sex särskilt utsedda medlemmar av gruppen, vartill kommer en sekreterare. Styrelsen har ännu inte tagit slutlig ståndpunkt till frågan om delegationens storlek. Vid ställningstagandet härvidlag bör bl. a. beaktas värdet av en representativ sammansättning av delegationen vid förevarande konferens. Styrelsen beräknar kostnaden för gruppens representation vid konferensen till 45 000 kronor, med anteckning om att ett väsentligt högre belopp äskats och anslagits för det löpande budgetåret.

Interparlamentariska unionens råd och studiekommissionen sammanträder regelbundet varje vår till möten av grundläggande betydelse för den därpå följande konferensen. Dessa möten avses våren 1968 hållas i Dakar. Gruppen bör härvid vara företrädd av sina båda rådsmedlemmar jämte en sekreterare. Kostnaderna för gruppens representation vid ifrågavarande möten kan beräknas till 18 000 kronor.

Gruppens bidrag till interparlamentariska unionens generalsekretariat är för löpande budgetår beräknat till 15 000 kronor. För det kommande året har en tioprocentig höjning beslutits vid höstens interparlamentariska konferens, varför styrelsen får beräkna ett belopp på 16 500 kronor.

Styrelsen anser sig, mot bakgrunden av förekomna överläggningar, inte behöva i sitt förslag för nästa budgetår uppta några kostnader för ett nordiskt interparlamentariskt delegerademöte men däremot väl för ett nordiskt interparlamentariskt rådsmöte med 3 500 kronor.

Beträffande övriga poster beräknas utgifterna bli oförändrade i förhållande till innevarande budgetår.

I skrivelse den 26 april 1967 har styrelsen upptagit den inledningsvis berörda frågan om utgivande av en skrift i anknytning till interparlamentariska gruppens 75-årsjubileum. Styrelsen anför:

Styrelsen vill härmed anmäla att beslut numera fattats om att utge ifrågavarande skrift. Den avses omfatta dels ett textparti, innefattande en redogörelse för interparlamentariska unionens och den svenska gruppens historia, verksamhet och arbetsformer, dels ett bihang, innefattande alla statuter, reglementen m. m. av betydelse — de för unionen gällande i svensk översättning — samt vissa uppgifter om personer, möten, medlemsstater m. m. Det är styrelsens uppfattning att en sådan skrift har en viktig uppgift att fylla både för att sprida ökad kännedom om unionen och gruppen och för gruppens medlemmar i anslutning till deras deltagande i unionens arbete.

Det är inte möjligt att redan nu precisera skriftens omfång och därmed inte heller att ange dess kostnad. Något överskridande av det anslag som gruppen erhållit för löpande budgetår eller av det som äskats för det nästföljande kommer emellertid inte i fråga. Sådana dispositioner kommer att företas att anslagen inte blir överskridna.

Med hänsyn till att någon särskild anslagspost alltså ej upptagits för ifrågavarande skrift har styrelsen velat anmäla sina planer för bankoutskottet i anslutning till budgetbehandlingen.

I motionen II: 550 av fru *Kristensson* och herr *Edlund* har bl. a. hemställts att riksdagen till Riksdagen: Kostnader för riksdagens interparlamentariska grupp måtte bevilja ett förslagsanslag av 50 000 kr.

Motionärerna anser att värdet för riksdagen av den interparlamentariska gruppens verksamhet kan ifrågasättas. Behovet av internationella kontakter tillgodoses numera, anför de, på ett annat och bättre sätt än när gruppen tillkom för 75 år sedan. Beträffande motiveringen i övrigt hänvisas till motionen.

Utskottet. Det förslag som i motionen II: 550 framförs beträffande anslag till riksdagens interparlamentariska grupp utgår, att döma av vad motionä-

rerna anför, från önskemålet att gruppens verksamhet skall avvecklas. Motionärernas uppfattning delas inte av utskottet, som bl. a. vill frambålla att frågan om svenskt deltagande i internationella organisationers arbete torde böra ses i något vidare perspektiv än det som motionärerna anlägger. En nedräkning av förevarande anslag i enlighet med det i motionen framställda förslaget skulle nödvändiggöra att antalet svenska deltagare i 1967 års interparlamentariska konferens starkt begränsas. Utskottet finner det inte påkallat att riksdagen gör ett sådant ingrepp i förutsättningarna för interparlamentariska gruppens verksamhet. Därför avstyrker utskottet motionärernas yrkande.

I sin anslagsframställning och i sin senare skrivelse till bankoutskottet har interparlamentariska gruppens styrelse redovisat sina planer på att med anlitande av anslagsmedel utge en skrift om interparlamentariska unionen m. m. Utskottet kan inte underlåta att notera att den anslagsberäkning som styrelsen gjort synes kännetecknas av en betydande flexibilitet, eftersom den inom ett relativt begränsat belopp lämnar utrymme för den till sin storlek icke kända utgift som det här är fråga om. Utskottet har emellertid ingen erinran mot projektet som sådant och noterar styrelsens försäkran att något överskridande av gruppens anslag inte kommer i fråga.

Under åberopande av vad här anförts och med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts under punkten 4 framställda förslag hemställer utskottet,

att riksdagen med avslag på motionen II: 550, såvitt nu är i fråga, må för budgetåret 1967/68 anvisa till *Riksdagen: Kostnader för riksdagens interparlamentariska grupp ett förslagsanslag* av 100 000 kr.

3:o) Riksdagen: Bidrag till Sällskapet Riksdagsmän och forskare. Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts under punkten 5 framställda förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må för budgetåret 1967/68 anvisa till *Riksdagen: Bidrag till Sällskapet Riksdagsmän och forskare ett anslag* av 20 000 kr.

4:o) Riksdagen: Bidrag till riksdagspartiernas kostnader för gruppkanslier. Under punkten 6 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för budgetåret 1967/68 till Riksdagen: Bidrag till riksdagspartiernas kostnader för gruppkanslier anvisa ett förslagsanslag av 1 440 000 kr.

I motionerna I: 592 av herr *Torsten Andersson m. fl.* och II: 769 av herr *Sterne* har hemställts att riksdagen måtte dels besluta att genomföra en automatisk reglering av bidraget till riksdagspartiernas kostnader för gruppkanslier, dels uppdra åt styrelsen för riksdagens förvaltningskontor att

framlägga förslag angående konstruktionen av en sådan automatik.

Beträffande motiveringen för denna hemställan hänvisas till motionen II: 769.

Utskottet. Riksstaten upptar varje år ett relativt stort antal anslag till privata organisationer av olika slag. Med längre eller kortare mellanrum anpassas dessa anslag i många fall med hänsyn till pris- och lönestegringar för att bidragens reala värde inte skall urholkas. Någon automatisk anpassning till exempelvis löneutvecklingen torde däremot, vad gäller dylika anslag, inte förekomma. Enligt utskottets mening bör någon automatisk reglering inte heller äga rum när det gäller bidrag till kostnaderna för riksdagspartiernas gruppkanslier. Utskottet vill i sammanhanget erinra om att någon sådan inte förekommer i fråga om bidrag till politiska partier, för vilket ändamål anslag anvisas under andra huvudtiteln.

Under återopande av vad här anförts och med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts under punkten 6 framställda förslag hemställer utskottet,

dels att motionerna I: 592 och II: 769 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd,

dels att riksdagen må för budgetåret 1967/68 anvisa till Riksdagen: Bidrag till riksdagspartiernas kostnader för gruppkanslier ett förslagsanslag av 1 440 000 kr.

5:o) Riksdagen: Bidrag till studieresor. Under punkten 7 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för budgetåret 1967/68 till Riksdagen: Bidrag till studieresor anvisa ett reservationsanslag av 100 000 kr.

I motionen II: 550 av fru Kristensson och herr Edlund har bl. a. hemställts, att riksdagen till Riksdagen: Bidrag till studieresor måtte bevilja ett reservationsanslag av 25 000 kr.

Beträffande motiveringen för denna hemställan hänvisas till motionen.

Utskottet vill först notera att talmanskonferensen den 25 maj 1966 antagit regler för beviljande av stipendier från här förevarande anslag, till vilka regler sedermera fogats en inledning rörande vissa allmänna grunder för bidragsgivningen. I en den 3 januari 1967 dagtecknad »PM rörande fördelningen av anslag för riksdagsmännens enskilda resor» konstateras sålunda bl. a. följande.

Tilldelningen av bidrag kan inte påräknas som en rättighet, som tillkommer varje riksdagsman, utan talmanskonferensen prövar fritt angelägenhetsgraden av de ansökningar som inkommer. Stipendierna är icke avsedda att täcka alla med resorna förenade kostnader. Vid sådana tillfällen då de i och för sig berättigade anspråken blir betydligt större än tillgången på medel kan kraftiga reduktioner behöva göras. Med hänsyn till riksdagsarbetets be-

höriga fullgörande är det angeläget att resorna i regel läggs på sådant sätt att någon ledighet av betydelse från riksdagssessionen ej erfordras. Vid ansökan skall fogas plan över resans uppläggning med angivande av dess syfte och av det eller de speciella förhållanden som vederbörande ämnar studera. Resans samband med riksdagsarbetet bör angivas. Några anslag avseende resor som mera har karaktären av allmän orientering, enskilt eller gruppvis, kan icke påräknas. Högsta bidrag som beviljas är 2 000 kr. Detta belopp kan uppdelas på flera resor. Sökande kan icke påräkna att erhålla full täckning för med resan förknippade utgifter utan bör utgå från att minst en fjärdedel av kostnaden får bäras av sökanden själv eller anskaffas från annat håll. Utan hinder av denna maximering kan dock bidrag beviljas med högst 3 000 kr., då resans ändamål eller resemålets belägenhet utanför Europa därtill föranleder. Person som erhållit maximalt bidrag kommer under de närmast därpå följande fem budgetåren normalt icke i fråga för nytt bidrag. Den som erhållit bidrag skall utan dröjsmål till talmanskonferensen avge en berättelse över de iakttagelser och rön som han gjort under sin resa.

Utskottet finner det lämpligt att medelsramen för ifrågavarande bidrag under det kommande budgetåret fastställs till samma belopp som gäller för det nu innevarande budgetåret. Utskottet har sålunda icke funnit skäl föreligga för den kraftiga reduktion av anslaget som föreslagits i motionen II: 550.

Under återopande av vad här anförts och med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts under punkten 7 framställda förslag hemställer utskottet,

att riksdagen för budgetåret 1967/68 må med avslag på motionen II: 550, såvitt nu är i fråga, anvisa till *Riksdagen*:
Bidrag till studieresor ett reservationsanslag av 100 000 kr.

6:o) Riksdagen: Riksdagsutskottens studieresor. Under punkten 8 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för budgetåret 1967/68 till Riksdagen: Övriga omkostnader anvisa ett förslagsanslag av 200 000 kr.

I riksstaten för innevarande budgetår upptas under fjortonde huvudtiteln ett anslag till Riksdagen: Övriga omkostnader. Från detta anslag bestrids kostnaderna för utskottens studieresor samt för representation, gratifikationer m. m.

Med skrivelse den 21 april 1967 har riksdagens organisationsutredning överlämnat en promemoria angående riksdagsutskottens studieresor till utlandet (se *bilaga 2*). I promemorian föreslås bl. a. att nuvarande anslag till Riksdagen: Övriga omkostnader uppdelas på två anslag, nämligen ett anslag rubricerat Riksdagen: Studieresor och ett anslag rubricerat Riksdagen: Representation m. m. Båda anslagen föreslås få karaktären av förslagsanslag samt anvisas med 500 000 kr. respektive 100 000 kr. Utredningen förordar vidare att skyldighet föreskrivs för utskotten att till talmanskonfe-

rensen anmäla planerad studieresa och de beräknade kostnaderna för denna. Årsförbrukningen av anslagsmedlen skulle därigenom fortlöpande kunna följas inom ett organ där samtliga medelsförbrukare är representerade. Utredningen uttalar i sin promemoria även att utskotten bör sträva efter att antalet deltagare i en studieresa i möjligaste mån begränsas.

I motionen II: 550 av fru *Kristensson* och herr *Edlund* har bl. a. hemställts att riksdagen måtte uppdraga åt riksdagens organisationsutredning att snarast framlägga förslag till principer för utskottens resor, varvid möjligheterna till besparingar särskilt bör eftersträvas.

Beträffande motiveringen för denna hemställan hänvisas till motionen.

Utskottet kan i allt väsentligt instämma i de överväganden som riksdagens organisationsutredning redovisat i sin promemoria angående riksdagsutskottens studieresor till utlandet. Enligt utskottets mening är det väl motiverat att kostnaderna för ifrågasvarande studieresor bestrids från ett särskilt anslag. Det av utredningen föreslagna budgeteringssystemet torde kunna bidra till en mera realistisk anslagsberäkning än tidigare. Utskottet vill i övrigt särskilt understryka vad utredningen framhållit om önskvärdheten av att i möjligaste mån begränsa antalet deltagare i resorna.

Det i motionen II: 550 framförda förslaget om en utredning om utskottens studieresor torde vara tillgodosett genom organisationsutredningens här nämnda promemoria. Någon ytterligare åtgärd i anledning av detta yrkande i motionen synes alltså icke vara erforderlig.

Från det nu föreslagna anslaget bör bestridas också de mera begränsade kostnader som uppkommer genom utskottens studieresor inom Sverige.

Åberopande vad här anförts hemställer utskottet,

dels att motionen II: 550, såvitt nu är i fråga, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd,

dels att riksdagen med bifall till vad riksdagens organisationsutredning föreslagit i sin förevarande promemoria må för budgetåret 1967/68 till *Riksdagen: Riksdagsutskottens studieresor* anvisa ett *förslagsanslag* av 500 000 kr.

7:o) Riksdagen: Riksdagsledamöters deltagande i Europarådets verksamhet. Riksdagens organisationsutredning har i sin promemoria angående inrättande av ett internationellt sekretariat inom riksdagen, vilken promemoria i huvudsak behandlas under punkten 9 nedan, anfört att vissa rese- och traktamentskostnader, som hittills bestritts från anslag under tredje huvudtiteln, hädanefter bör belasta anslag under fjortonde huvudtiteln. I första hand anges detta gälla kostnader i anledning av riksdagsledamöters deltagande i sammanträden i Europarådet.

Utskottet finner i likhet med riksdagens organisationsutredning skäl tala

för att de kostnader som sammanhänger med riksdagsledamöters deltagande i Europarådets verksamhet i fortsättningen bör bestridas från anslag under fjortonde huvudtiteln. Medelsanvisningen bör lämpligen äga rum från ett särskilt anslag. Från utrikesdepartementet har utskottet under hand inhämtat att utgifterna för det här angivna ändamålet uppgått till drygt 150 000 kr. under budgetåret 1965/66 och att de kan beräknas uppgå till ca 160 000 kr. under budgetåret 1966/67. Medelsbehovet för nästkommande budgetår torde kunna beräknas till 150 000 kr.

Åberopande vad här anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må för budgetåret 1967/68 anvisa till *Riksdagen: Riksdagsledamöters deltagande i Europarådets verksamhet* ett *förslagsanslag* av 150 000 kr.

8:o) **Riksdagen: Representation m. m.** Under punkten 8 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för budgetåret 1967/68 till Riksdagen: Övriga omkostnader anvisa ett *förslagsanslag* av 200 000 kr.

Från det på riksstaten för innevarande budgetår under fjortonde huvudtiteln uppförda *förslagsanslaget* till Riksdagen: Övriga omkostnader bestrids bl. a. kostnader för representation. Utskottet har ovan under punkten 6 berört en promemoria från riksdagens organisationsutredning i vilken bl. a. föreslagits att utgifterna för representation, gratifikationer m. m. fr. o. m. budgetåret 1967/68 skall bestridas från ett särskilt *förslagsanslag* benämnt Riksdagen: Representation m. m.

Utskottet har under punkten 6 föreslagit riksdagen att anvisa medel till utskottens studieresor från ett särskilt anslag för ändamålet. Anslaget för kvarvarande kostnader bör omrubriceras enligt organisationsutredningens förslag. Mot medelsberäkningen har utskottet intet att erinra.

Åberopande vad här anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må för budgetåret 1967/68 anvisa till *Riksdagen: Representation m. m.* ett *förslagsanslag* av 100 000 kr.

9:o) **Den inre riksdagsförvaltningen: Avlöningar.** Under punkten 9 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen dels att inrätta en tjänst som byråchef i Cr 1 hos riksdagens förvaltningskontor, dels att för budgetåret 1967/68 till Den inre riksdagsförvaltningen: Avlöningar anvisa ett *förslagsanslag* av 6 649 000 kr.

Sedermera har riksdagens organisationsutredning överlämnat en promemoria angående inrättande av ett internationellt sekretariat inom riksdagen (se *bilaga 2*).

I promemorian föreslås att en sekreterare för internationella ärenden skall anställas för att fullgöra olika uppgifter som hänför sig till utrikesutskottet, Europarådets rådgivande församlings svenska delegation, riksdagsutskot-

tens och särskilda riksdagsgruppers studieresor, utländska parlamentari-
kers studiebesök i Sverige samt svenska riksdagsledamöters stipendieresor
till utlandet. Tyngdpunkten i den föreslagna befattningshavarens arbets-
uppgifter anges vara att söka inom Europarådets verksamhetsfält. Utred-
ningen föreslår att den här avsedda tjänsten inrättas som heltidstjänst från
och med den 1 juli 1967. Tjänsten föreslås bli ordinarie och tillsätts med
förordnande tills vidare, dock för högst tre år. Utredningen väcker även för-
slag beträffande lönegradsplaceringen av tjänsten, av innebörd att denna
i analogi med vad som gäller tjänster som departementssekreterare i stats-
departementen skall vara placerad i högst Br 5.

Efter omnämnande av olika tänkbara alternativ förordas av praktiska skäl
att tjänsten uppföres på utrikesutskottets stat. Tjänstens innehavare skall
inom detta utskott vara biträdande sekreterare, en uppgift som hittills mot
ett mindre arvode omhänderhåfts som bisyssla av en befattningshavare inom
utrikesdepartementet. Sekreterarbefattningen hos utrikesutskottet förutsät-
tes bibehållas som arvodestjänst av bisysslekaraktär.

I den av promemorian föranledda motionen II: 1063 av fru *Ekendahl* och
herr *Hanmarberg* behandlas vissa spörsmål avseende det föreslagna inter-
nationella sekretariatets relationer till Nordiska rådets svenska delegations
kansli. Bl. a. förordas, att alla funktioner inom riksdagsförvaltningen av-
seende utrikesresor skall koncentreras på en hand såvitt gäller vissa ser-
viceuppgifter. Vidare önskar motionärerna få klarlagt, huruvida det nya
sekretariatet kommer att få en överkapacitet som kan utnyttjas för till-
fälliga insatser för Nordiska rådets räkning. Hemställan i motionen går ut
på att riksdagen vid sin behandling av organisationsutredningens förslag
skall beakta de i motionen anförda synpunkterna.

Beträffande den närmare innebörden av motionärernas förslag hänvisas
till motionen.

Utskottet. I likhet med styrelsen för riksdagens förvaltningskontor finner
utskottet det motiverat att kontorets personal förstärks med en kvalificerad
befattningshavare främst för uppgifter inom den arbetsenhet som svarar
för förhandlingsfrågor, personalärenden, författningsföreskrifter m. m. Ut-
skottet har ingen erinran mot att den tjänst som avses för denne befattnings-
havare får karaktär av ordinarie byråchefstjänst i lönegrad Cr 1. Icke heller
mot vad förvaltningskontorets styrelse i övrigt anført om erforderlig perso-
nalförstärkning har utskottet någon erinran.

Utskottet delar organisationsutredningens uppfattning att skäl föreligger
att förstärka riksdagens personalorganisation med en befattningshavare spe-
ciellt avsedd för handläggning av internationella ärenden. Vad gäller den
huvudsakliga inriktningen av denne tjänstemans verksamhet och den orga-
nimatoriska lösningen är olika alternativ tänkbara.

Vad först beträffar de i motionen II: 1063 anförda synpunkterna finner utskottet det osannolikt att någon överkapacitet som kan ställas till Nordiska rådets svenska delegations förfogande kommer att finnas. Därest mot utskottets förmodan så skulle bli fallet skulle givetvis ett sådant arrangemang som antyds i motionen ligga nära till hands. Vad motionärerna anfört om organisationen av viss resetjänst har inte övertygat utskottet om att en samordning mellan Nordiska rådets svenska delegation och den inre riksdagsförvaltningen härvidlag skulle medföra fördelar. Uppslaget kan emellertid beaktas av berörda parter.

Mot placeringen av tjänsten som sekreterare för internationella ärenden på utrikesutskottets stat kan vägande invändningar riktas. Endast en ringa del av arbetsuppgifterna kommer att avse utrikesutskottet; det blir emellertid dettas ordförande och sekreterare som i första hand, på sätt föreskrivs i 30 § riksdagsstadgan, kommer att fungera som förmän för befattningshavaren. Utskottet som förutsätter att samråd äger rum mellan utrikesutskottets presidium och sekreterare samt det internationella sekretariatets övriga intressenter rörande arbetsinsatsernas fördelning på olika organ kan med hänsyn till rådande omständigheter ansluta sig till denna lösning som ett provisorium men avser att senare ta upp organisationsfrågan till förnyad prövning.

Befattningshavarens löneställning torde icke böra ensidigt avgöras av arbetsgivaren utan bli föremål för förhandlingar mellan riksdagens förvaltningskontor och vederbörande personalsammanslutningar. Utskottet inskränker sig därför till att föreslå att för här angivet ändamål inrättas en ordinarie tjänst, att tillsättas med förordnande tills vidare, och att denna tjänst placeras i högst viss lönegrad varom avtal i vederbörlig ordning får träffas. En lösning enligt dessa riktlinjer bör möjliggöra för riksdagen att, såsom förutsatts av utredningen, för en begränsad tidrymd, vilken bör vara högst tre år, för befattningen förvärva en lämplig tjänsteman. Utskottet vill kraftigt understryka vikten av att befattningen, såsom avsikten varit, blir en genomgångsbefattning, och att vid dess tillsättande tillses att alla de berörda är införstådda därmed. Det föreslagna systemet med högstlönegrad möjliggör en individuell anpassning av lönen efter vederbörandes kvalifikationer.

Biträdeshjälp till det internationella sekretariatet torde tills vidare få tillhandahållas av riksdagens skrivbyrå och av de övriga riksdagsorgan, bl. a. kammarkanslierna, med vilka sekretariatet kommer att samarbeta.

Åberopande vad här anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må

A) inrätta en tjänst som byråchef i lönegrad Cr 1 hos riksdagens förvaltningskontor;

B) i anledning av vad riksdagens organisationsutredning föreslagit i sin förevarande promemoria inrätta en tjänst

sam biträdande sekreterare hos utrikesutskottet, tillika sekreterare för internationella ärenden, i enlighet med vad utskottet ovan anfört;

C) besluta att motionen II: 1063 skall anses besvarad genom vad utskottet ovan anfört;

D) anvisa för budgetåret 1967/68 till *Den inre riksdagsförvaltningen: Avlöningar ett förslagsanslag* av 6 710 000 kr.

10:o) *Den inre riksdagsförvaltningen: Kostnader för riksdagstrycket, m. m.* Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts under punkterna 10 och 11 framställda förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må för budgetåret 1967/68 anvisa till

a) *Den inre riksdagsförvaltningen: Kostnader för riksdagstrycket ett förslagsanslag* av 2 450 000 kr.;

b) *Den inre riksdagsförvaltningen: Utgivande av särskilda publikationer ett reservationsanslag* av 1 000 kr.

11:o) *Den inre riksdagsförvaltningen: Övriga omkostnader.* Under punkten 12 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för budgetåret 1967/68 till *Den inre riksdagsförvaltningen: Övriga omkostnader* anvisa ett förslagsanslag av 2 209 000 kr.

I skrivelse till utskottet den 6 april 1967 har styrelsen för riksdagens förvaltningskontor bl. a. anmält att den pågående renoveringen och tvättningen av riksdagshusets fasader kunnat bedrivas i snabbare takt än som från början förutsetts och att sålunda en förhållandevis större andel av kostnaderna härför än tidigare beräknats kommer att falla på innevarande budgetår. Till följd härav bör enligt styrelsens mening den för budgetåret 1967/68 tidigare begärda medelsanvisningen av 300 000 kr. för dessa renoveringsarbeten kunna nedräknas med 150 000 kr.

Utskottet, som i memorial nr 36 närmare redovisat ovanstående omständigheter, föreslår i anslutning till vad styrelsen för riksdagens förvaltningskontor anfört, att anslaget nedräknas med 150 000 kr. i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag.

Åberopande vad här anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må för budgetåret 1967/68 anvisa till *Den inre riksdagsförvaltningen: Övriga omkostnader ett förslagsanslag* av 2 059 000 kr.

12:o) *Allmänt kyrkomöte.* Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts under punkten 13 framställda förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må för budgetåret 1967/68 anvisa till *Allmänt kyrkomöte ett förslagsanslag* av 1 000 kr.

13:o) Riksgäldskontoret: Avlöningar. Under punkten 14 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för budgetåret 1967/68 till Riksgäldskontoret: Avlöningar anvisa ett förslagsanslag av 2 885 000 kr.

På förslag av bankoutskottet (mem. nr 60) beslöt riksdagen år 1966 en höjning av arvodena för bl. a. fullmäktige i riksgäldskontoret. Förevarande anslag bör med hänsyn härtill uppräknas med 27 000 kr. och alltså upptas med 2 912 000 kr.

Åberopande vad här anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må för budgetåret 1967/68 anvisa till *Riksgäldskontoret: Avlöningar* ett *förslagsanslag* av 2 912 000 kr.

14:o) Riksgäldskontoret: Kostnader vid emission av statslån m. m., m. m. Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts under punkterna 15 och 16 framställda förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må för budgetåret 1967/68 anvisa till

a) *Riksgäldskontoret: Kostnader vid emission av statslån m. m.* ett *förslagsanslag* av 1 480 000 kr.;

b) *Riksgäldskontoret: Övriga omkostnader* ett *förslagsanslag* av 465 000 kr.

15:o) Riksdagsbiblioteket: Avlöningar. Under punkten 17 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för budgetåret 1967/68 till Riksdagsbiblioteket: Avlöningar anvisa ett förslagsanslag av 760 000 kr.

I sin den 3 november 1966 dagtecknade anslagsframställning föreslår styrelsen för riksdagsbiblioteket, att anslaget till Riksdagsbiblioteket: Avlöningar uppräknas med 160 000 kr. Styrelsen erinrar därvid om de resultat av 1966 års löneförhandlingar som förelåg vid ingivandet av framställningen. Ökningen i övrigt, anför styrelsen, har sin grund i beräkningen av behovet av extra anställd personal och av ytterligare övertidersättning.

Utskottet kan inledningsvis inte underlåta att notera att det underlag för budgetgranskningen som styrelsen presenterat i sin anslagsframställning knappast är tillräckligt för ett ställningstagande från utskottets sida.

Utskottet har emellertid underhand inhämtat kompletterande upplysningar från riksdagsbiblioteket angående anslagsutvecklingen för bl. a. innevarande och nästa budgetår. De sammanställningar utskottet tagit del av visar att anslagsbelastningen för nästa budgetår med nuvarande personaluppsättning kan beräknas till ca 760 000 kr. Härtill kommer att arvodena till styrelsens ledamöter och suppleanter enligt riksdagens beslut (BoU 1966: 60) höjts från innevarande års början.

Antalet tjänster vid riksdagsbiblioteket har, såsom utskottet konstaterat i sitt utlåtande nr 24 angående verkställd granskning av bibliotekets styrelse och förvaltning under år 1966, under en följd av år utökats betydligt

i förhållande till den personalorganisation som riksdagen på grundval av en särskild utredning fastställde år 1957. Såsom utskottet meddelat i nämnda utlåtande har riksdagens revisorer upptagit bibliotekets personalorganisation och vissa därmed sammanhörande frågor till granskning. I avvaktan på att ämnet till följd av revisorerernas ställningstagande ånyo kommer under utskottets och riksdagens prövning avstår utskottet nu från att framställa något förslag om ändring av personalorganisationen. Utskottet förutsätter emellertid att biblioteket vid uppkommande vakans inte återbesätter ledigbliven tjänst utan mycket noggrann prövning av behovet därav. Utskottet erinrar vidare om att vid bifall till vad utskottet i sitt memorial nr 37 föreslagit något behov av personalförstärkning på grund av partiell flyttning av biblioteket inte bör uppkomma.

Under åberopande av vad här anförts och med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts under punkten 17 framställda förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må för budgetåret 1967/68 anvisa till *Riksdagsbiblioteket: Avlöningar ett förslagsanslag av 760 000 kr.*

16:o) Riksdagsbiblioteket: Omkostnader. Under punkten 18 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för budgetåret 1967/68 till Riksdagsbiblioteket: Omkostnader anvisa ett förslagsanslag av 75 000 kr.

I sin den 3 november 1966 dagtecknade anslagsframställning föreslår styrelsen att anslaget ökas från 60 000 till 75 000 kr. Som motiv härför anför styrelsen:

Ökningen beror huvudsakligen dels på stegrade tryckningskostnader, som endast delvis genom olika rationaliseringsåtgärder beräknas kunna motverkas, och dels på det förhållande, att anskaffning och underhåll av material eftersatts för bibliotekets del, sedan frågan om utflyttning för mer än ett år sedan aktualiserats.

Utskottet finner sig kunna godtaga styrelsens beräkning av medelsbehovet. Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts under punkten 18 framställda förslag hemställer utskottet sålunda,

att riksdagen må för budgetåret 1967/68 anvisa till *Riksdagsbiblioteket: Omkostnader ett förslagsanslag av 75 000 kr.*

17:o) Riksdagsbiblioteket: Bokinköp och bokbindning. Under punkten 19 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för budgetåret 1967/68 till Riksdagsbiblioteket: Bokinköp och bokbindning anvisa ett reservationsanslag av 275 000 kr.

I sin den 3 november dagtecknade anslagsframställning föreslår styrelsen att anslaget ökas från 225 000 kr. till 275 000 kr. Styrelsens motivering härför har följande lydelse:

Prisstegringen kan f. n. anslås till betydligt över 15 %. Härtill kommer de ökade kostnaderna för anskaffning av litteratur till referensbibliotek och

Rifo samt länge eftersatt reparationsbehov av band i läsesalar och handbibliotek.

Utskottet har ingen erinran mot styrelsens medelsberäkning och hemställer med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts under punkten 19 framställda förslag,

att riksdagen må för budgetåret 1967/68 anvisa till *Riksdagsbiblioteket: Bokinköp och bokbindning* ett *reservationsanslag* av 275 000 kr.

18:o) **Justitieombudsmannen och hans expedition: Avlöningar.** Under punkten 20 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för budgetåret 1967/68 till Justitieombudsmannen och hans expedition: Avlöningar anvisa ett förslagsanslag av 1 150 000 kr.

I sin den 15 november 1966 dagtecknade anslagsframställning erinrar justitieombudsmannen om att förslag till organisatorisk förändring av verksamheten hos riksdagens ombudsmän kan komma att framläggas. Då det på grund härav inte varit möjligt att förutse den kommande utvecklingen grundar sig justitieombudsmannens anslagsberäkning på oförändrad organisation för budgetåret 1967/68.

Utskottet. Den av justitieombudsmannen berörda frågan om omorganisation av riksdagens ombudsmannaämbeten har behandlats i Kungl. Maj:ts proposition nr 32 till årets riksdag. I propositionen föreslås att riksdagen prövar vissa förslag till omorganisation och i första hand gör ett principiellt ställningstagande till olika alternativ som föreligger i organisationsfrågorna. Ett förslag har framlagts av 1963 års JO-utredning och ett alternativt förslag av reservanter i utredningen. Vissa remissinstanser har vidare förordat olika avvikelser från dessa förslag. Någon bedömning av de föreliggande förslagen har inte skett från Kungl. Maj:ts sida. Riksdagens ställningstagande kommer att ske först vid höstsessionen med årets riksdag. Något underlag för en annan medelsberäkning än den justitieombudsmannen gjort föreligger därför ännu inte. Om riksdagens beslut kommer att föranleda ökat medelsbehov under nästkommande budgetår torde utskottet i särskild ordning få återkomma till denna fråga. Utskottet har i övrigt ingen erinran mot justitieombudsmannens förslag.

Under återopande av vad här anförts och med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts under punkten 20 framställda förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må för budgetåret 1967/68 anvisa till *Justitieombudsmannen och hans expedition: Avlöningar* ett *förslagsanslag* av 1 150 000 kr.

19:o) **Justitieombudsmannen och hans expedition: Omkostnader.** Under punkten 21 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för budgetåret 1967/68
2 — *Bihang till riksdagens protokoll 1967. 8 saml. Nr 39*

anvisa till Justitieombudsmannen och hans expedition: Omkostnader ett förslagsanslag av 70 000 kr.

I sin den 15 november 1966 dagtecknade anslagsframställning föreslår justitieombudsmannen att anslaget uppräknas med 23 000 kr. till 70 000 kr. Ökningen hänför sig nästan helt till delposten *Expenser* och beror på ökade utgifter för bränsle, lyse, vatten, skrivmateriel, telefon etc. Vidare anses tjänsterummen i stor utsträckning vara i behov av upprustning vad beträffar möbler och textilier.

Utskottet, som i fråga om eventuell omorganisation av riksdagens ombudsmannaämbeten får hänvisa till vad utskottet anfört ovan under punkten 18, har ingen erinran mot medelsberäkningen.

Under återopande av vad här anförts och med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts under punkten 21 framställda förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må för budgetåret 1967/68 anvisa till *Justitieombudsmannen och hans expedition: Omkostnader ett förslagsanslag av 70 000 kr.*

20:o) *Militieombudsmannen och hans expedition: Avlöningar.* Under punkten 22 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för budgetåret 1967/68 anvisa till Militieombudsmannen och hans expedition: Avlöningar ett förslagsanslag av 496 000 kr.

I sin den 3 november 1966 dagtecknade anslagsframställning har militieombudsmannen anfört följande i avseende på nu förevarande anslag:

Anslaget till avlöningar till tjänstemän har liksom motsvarande anslag för löpande budgetår beräknats under förutsättning att militieombudsmannens ställföreträdare tages i anspråk för tjänstgöring — utöver vad som föranledes av militieombudsmannens semester — fyra månader. Vidare har beaktats att enligt ramöverenskommelsen tjänsten som byrådirektör från och med den 1 januari 1967 uppflyttas en lönegrad till lönegrad A 28.

Den biträdande jurist som sedan några år tillbaka varit anställd vid militieombudsmansexpeditionen, senast med arvode motsvarande lön i B 3 (C 1), har från och med den 15 augusti 1966 förordnats som byråchef i C 2 vid expeditionen. I samband härmed har från och med den 1 juli 1966 anställts en ny biträdande jurist, vilken åtnjuter arvode motsvarande lön i löneklass A 26 ävensom särskild ersättning med 500 kronor för månad. Då anställningen beräknas fortvara under budgetåret 1967/68, har medel för befattningshavarens avlöning beräknats under avlöningsanslaget.

Vid beräkningen av ersättning till timavlönad personal och arvoden till sakkunniga har beaktats utgifterna för sådana ändamål under de senaste två budgetåren.

Utskottet, som i fråga om eventuell omorganisation av riksdagens ombudsmannaämbeten får hänvisa till vad utskottet anfört ovan under punkten 18, har ingen erinran mot medelsberäkningen.

Under återopande av vad här anförts och med tillstyrkande av Kungl.

Maj:ts under punkten 22 framställda förslag hemställer utskottet,
att riksdagen må för budgetåret 1967/68 anvisa till *Militieombudsmannen och hans expedition: Avlöningar ett förslagsanslag* av 496 000 kr.

21:o) *Militieombudsmannen och hans expedition: Omkostnader*. Under punkten 23 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för budgetåret 1967/68 till *Militieombudsmannen och hans expedition: Omkostnader* anvisa ett förslagsanslag av 38 000 kr.

I sin den 3 november 1966 dagtecknade anslagsframställning har militieombudsmannen föreslagit att anslaget uppförs med oförändrat 38 000 kr.

Utskottet, som i fråga om eventuell omorganisation av riksdagens ombudsmannaämbeten får hänvisa till vad utskottet anfört ovan under punkten 18, har ingen erinran mot medelsberäkningen.

Under återopande av vad här anförts och med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts under punkten 23 framställda förslag hemställer utskottet,
att riksdagen må för budgetåret 1967/68 anvisa till *Militieombudsmannen och hans expedition: Omkostnader ett förslagsanslag* av 38 000 kr.

22:o) *Riksdagens revisorer och deras kansli: Avlöningar*. Under punkten 24 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för budgetåret 1967/68 till *Riksdagens revisorer och deras kansli: Avlöningar* anvisa ett förslagsanslag av 356 000 kr. Härvid har under förevarande anslag också upptagits arvoden till revisorerna som i riksstaten för 1966/67 bestrids från anslaget *Riksdagens revisorer och deras kansli: Arvoden till revisorerna*.

I sin den 10 november 1966 dagtecknade anslagsframställning har riksdagens revisorer beträffande arvoden till revisorerna anfört följande:

Detta anslag är för innevarande budgetår upptaget till 46 000 kronor. Det under innevarande år av särskilda sakkunniga bedrivna utredningsarbetet angående effektivisering av riksdagens revisorers verksamhet har resulterat i ett betänkande del I, i vilket bl. a. föreslås att suppleant för revisor skall beredas tillfälle att aktivt medverka i revisionsverksamheten och i dylikt fall erhålla ersättning enligt kommittékungörelsen. Därest den föreslagna nya ordningen kommer att tillämpas under nästkommande budgetår, torde en förhöjning av anslaget med förslagsvis 6 000 kronor bli påkallad. I avvaktan på beslut härom räknar revisorerna med oförändrat anslagsbelopp.

I fråga om avlöningar till tjänstemän anför revisorerna:

Till förevarande ändamål har för innevarande budgetår anvisats sammanlagt 295 000 kronor — — —. För å personalförteckning uppförda ordinarie och högre icke-ordinarie tjänstemän räknar revisorerna med den förhöjning av anslagsbeloppet som föranledes av den under innevarande år beslutade ändrade lönesättningen. Med denna beräkningsgrund erfordras för sagda

ändamål under nästkommande budgetår ett belopp av 254 000 kronor. För övriga ersättningar (arvoden till biträdespersonal och ersättningar åt tillfälligt anlitad arbetskraft) föreslås en uppräknig från 53 000 till 56 000 kronor. Anslaget till avlöningar skulle alltså böra uppföras med $(254\ 000 + 56\ 000 =)$ 310 000 kronor.

Utskottet. Med skrivelser den 2 september 1966 och den 8 mars 1967 har utredningen angående riksdagens revisorers verksamhet till talmanskonferensen överlämnat två betänkanden med förslag till effektivisering av riksdagens revisorers verksamhet. Riksdagsbehandlingen av dessa betänkanden, vilka av kamrarna hänvisats i vissa delar till konstitutionsutskottet och i andra delar till bankoutskottet, kommer att uppskjutas till höstsessionen med innevarande års riksdag. Något underlag för en annan medelsberäkning än den revisorerna gjort föreligger därför ännu inte. Utskottet har inte i övrigt någon erinran mot de framställda förslagen.

Under återopande av vad här anförts och med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts under punkten 24 framställda förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må för budgetåret 1967/68 anvisa till *Riksdagens revisorer och deras kansli: Avlöningar ett förslagsanslag* av 356 000 kr.

23:o) Riksdagens revisorer och deras kansli: Omkostnader. Under punkten 25 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för budgetåret 1967/68 till Riksdagens revisorer och deras kansli: Omkostnader anvisa ett förslagsanslag av 45 000 kr.

I sin den 10 november 1966 dagtecknade anslagsframställning har riksdagens revisorer i avseende på förevarande anslag anført:

Till omkostnader har för innevarande budgetår anvisats sammanlagt 39 000 kronor, fördelade med 400 kronor på anslagsposten Sjukvård m. m., med 25 000 kronor på anslagsposten Reseersättningar, med 13 000 kronor på anslagsposten Expenser och med 600 kronor på anslagsposten Övriga utgifter. Revisorerna föreslår att anslagsposten till reseersättningar uppräknas med 5 000 kronor med hänsyn till de höjningar som innevarande år inträffat i fråga om resekostnader och traktamentsbelopp (ca 12 %) samt med beaktande av vad som ovan anförts rörande suppleanters medverkan vid revisionsarbetet. De allmänna kostnadsstegringarna torde vidare motivera att anslagsposten till expenser uppräknas med 1 000 kronor. Då övriga anslagsposter synes böra upptagas med oförändrade belopp skulle för omkostnader erfordras sammanlagt $(400 + 30\ 000 + 14\ 000 + 600 =)$ 45 000 kronor.

Utskottet, som i fråga om framlagda förslag till effektivisering av riksdagens revisorers verksamhet får hänvisa till vad utskottet anført ovan under punkten 22, har ingen erinran mot medelsberäkningen.

Under återopande vad här anförts och med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts under punkten 25 framställda förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må för budgetåret 1967/68 anvisa till *Riksdagens revisorer och deras kansli: Omkostnader ett förslagsanslag* av 45 000 kronor.

24:o) Nordiska rådets svenska delegation och dess kansli: *Avlöningar*. Under punkten 26 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för budgetåret 1967/68 till Nordiska rådets svenska delegation och dess kansli: *Avlöningar* anvisa ett förslagsanslag av 340 000 kr.

I sin den 9 november 1966 dagtecknade anslagsframställning anför delegationen bl. a. följande:

Som anmäldes i delegationens anslagsäskanden för budgetåret 1966/67 reorganiserades delegationens kansli med verkan från och med den 1 september 1965, varvid personalen indelades på olika arbetsenheter. En stor del av kanslichefens administrativa arbetsbörda avlastades därvid å den heltidsanställda förste byråsekreteraren (numera byrådirektören). En särskild enhet bildades för kassa och arkiv, en skrivsektion samt en expedition.

Under budgetåret 1965/66 har den förändringen i personalorganisationen inträffat att fr. o. m. den 1 maj 1966 inrättats en tredjedelstjänst såsom extra förste byråsekreterare i lönegrad A 25. Tjänsten inrättades i samförstånd med rådets presidium för att möjliggöra ett bättre utnyttjande av den av presidiet anställda sekreteraren i rådets socialpolitiska utskott, vilken förordnades å tjänsten. I realiteten innebar åtgärden att delegationen övertog viss del av ifrågavarande persons arbetstid. Bl. a. av lönetekniska skäl har tjänsten fr. o. m. den 1 oktober 1966 omvandlats till en halvtidstjänst.

1966 års avtalsförhandlingar har föranlett lönegradsuppflyttningar för flera av kansliets tjänstemän. Enligt vad delegationen har erfarit kommer tjänstemannaorganisationerna att i samband med B-listeförhandlingarna för 1967 framställa yrkanden om lönegradsuppflyttningar beträffande åtskilliga av tjänsterna vid kansliet. Delegationen har för egen del hos riksdagens förvaltningskontor föreslagit en förändring av tjänsten som förste kontorskrivare i Ae 15 till en tjänst såsom kamrerare i Ae 17. I sina anslagsäskanden för budgetåret 1967/68 har delegationen emellertid utgått från de tjänster och den personal, som för närvarande finnes vid kansliet, med beaktande av redan beslutade lönegradsförändringar per den 1 januari 1967.

I föregående års *petita* redogjordes för genomförda utredningar rörande rådets sekretariatsfråga. Dessa gav vid handen att någon mer betydande ändring i rådets sekretariatsstruktur inte är aktuell. Delegationen räknar därför med att den arbetsvolym, som härrör från rådets gemensamma angelägenheter och som åvilar det svenska kansliet, under det kommande budgetåret ej kommer att minska. Snarare kan en fortgående utvidgning av rådets verksamhet skönjas. Icke minst torde rådet få påtaga sig upplysningsarbete i utlandet om Norden. Marknadsfrågorna kan också väntas komma att taga rådets resurser i anspråk i ökad omfattning under de närmaste åren.

År 1964 genomfördes provisoriskt en förändring av rådets arbetsformer. Den nya ordningen har fungerat väl och kan beräknas komma att bli permanent. Hänsyn härtill har tagits vid anslagsberäkningarna.

Med avseende på avlöningsanslaget sammanfattar delegationen sin framställning på följande sätt:

Avlöningar

	Budget 1966/67	Förslag 1967/68
1. Arvoden för deltagande i sammanträden	6 000	8 000
2. Avlöningar till tjänstemän	—	332 000
3. Arvode till sekreteraren och kanslichefen	68 000	—
4. Avlöningar till icke-ordinarie personal	215 000	—
Summa	289 000	340 000

I anslutning till de olika punkterna i denna sammanfattning anför delegationen bl. a. följande.

1) Arvoden för deltagande i sammanträden

Enligt beslut den 29 maj 1959 och den 29 maj 1964 tillämpas bestämmelserna i kommittékungörelsen med avseende å ersättning till dem, som invalts i Nordiska rådets kommittéer och utskott som representanter för Sverige, för deras arbete i dessa organ. Arvode utgår jämväl vid deltagande i presidiummöten. Med hänsyn till ökad mötesfrekvens torde ersättning efter 25 kronor för dag böra beräknas för uppskattningsvis 320 dagar. Under denna post föreslås sålunda 8 000 kronor.

2) Avlöningar till tjänstemän

Hos delegationen beräknas den 1 januari 1967 finnas inrättade tjänster och personal anställd enligt nedanstående uppställning:

Kanslichef	Cr 3	75 012
Byrådirektör	Ae 26: 28	47 076
Byrådirektör	Ag 28: 30 (halvtid)	26 100
	jämte tilläggs- arvode	3 600
Förste byråsekreterare	Ag 23: 25 (halvtid)	20 160
<i>Kassa och arkiv</i>		
Förste kontorsskrivare	Ae 15: 17	26 676
<i>Skrivsektion</i>		
Kontorsskrivare	Ae 13: 15	24 060
Kansliskrivare	Ae 11: 13	21 696
Kanslibitråde	Ae 7: 9	17 640
<i>Expedition</i>		
Expeditionsförman	Ae 13: 15	24 060
Vaktmästare	Ae 9: 11	19 596
Bitr. vaktmästare	Ag 7: 9	17 640
		323 316
Vikariats- och övertidsersättningar m. m.		4 000
Tillfällig arbetskraftsförstärkning		5 000
		332 316

Förestående belopp torde avrundas till 332 000 kronor.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts under punkten 26 framställda förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må för budgetåret 1967/68 anvisa till *Nordiska rådets svenska delegation och dess kansli: Avlöningar* ett förslagsanslag av 340 000 kr.

25:o) Nordiska rådets svenska delegation och dess kansli: Omkostnader. Under punkten 27 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för budgetåret 1967/68 till Nordiska rådets svenska delegation och dess kansli: Omkostnader anvisa ett förslagsanslag av 201 000 kr.

I sin den 9 november 1966 dagtecknade anslagsframställning sammanfattar delegationen sina förslag avseende omkostnadsanslaget på följande sätt:

Omkostnader

	Budget 1966/67	Förslag 1967/68
1. Sjukvård m. m.	1 000	1 000
2. Resersättningar	90 000	110 000
3. Expenser	48 000	60 000
4. Övriga utgifter	20 000	30 000
	Summa 159 000	201 000

I fråga om anslagsposten till resersättningar framhåller delegationen följande:

Under budgetåret 1967/68 kommer, såvitt nu kan bedömas, rådets sextonde session att hållas med placering i Norge. Resekostnaderna för denna kunna beräknas till cirka 55 000 kronor. Härtill komma resekostnader för deltagande i utskotts- och presidiumöten samt andra sammankomster, vilka kunna beräknas komma att uppgå till 55 000 kronor. Under denna post beräknas därför totalt 110 000 kronor.

I anslutning till sitt förslag med avseende på anslagsposten till expenser redovisar delegationen en tabell över anslagsbelastningen budgetåren 1964/65 och 1965/66. Som kommentar till sina förslag anför delegationen:

De ökade städningskostnaderna under budgetåret 1965/66 beror dels på en övergång till varannandagsstädning (tidigare städades blott en gång per vecka) dels på »storstädning» i samband med kansliets avflyttning från riksdagshuset och inflyttning i nya lokaler.

Beståndet av skrivmaskiner är i behov av förnyelse, vilket bl. a. framgår av de höga underhållskostnaderna för budgetåren 1964/65 och 1965/66. För detta ändamål bör för budgetåret 1966/67 beräknas 5 000 kronor avseende inköp av två elektriska skrivmaskiner.

Kostnadsökningen vad gäller delposten till inventarier i övrigt beror väsentligen på inköp av heltäckande mattor för kansliets nya lokaler.

De stora kostnaderna under kontot bokinköp m. m. under budgetåret 1964/65 sammanhänger med produktion och inköp av ett bildband rörande rådet och nordiskt samarbete avsett för skolbruk. Delegationen har till dags dato beställt och betalat 235 exemplar av detta bildband, som successivt försäljes till skolor i hela landet. Under budgetåret 1965/66 har influtit 4 125

kronor för försålda bildband, vilket förklarar den relativt låga utgiften under delposten för detta budgetår.

Under beaktande av det anförda beräknas för det kommande budgetåret under denna anslagspost åtgå för städning 6 000 kr., för skrivmateriel m. m. 15 000 kr., för telefon m. m. 17 000 kr., för inköp och underhåll av skrivmaskiner m. m. 6 000 kr., för inventarier i övrigt 10 000 kr. samt för bokinköp m. m. 6 000 kr. Under anslagsposten föreslås sålunda totalt 60 000 kr.

Vad beträffar den fjärde delposten, Övriga utgifter, anføres slutligen:

Denna anslagspost har tidigare främst avsett representation i samband med utskottsmöten i Sverige. Från och med budgetåret 1965/66 uppföres emellertid här även lokalkostnader. De faktiska utgifterna budgetåret 1965/66 uppgick till följande belopp:

a) Kostnader för tjänstedräkt	1 484: 35
b) Diverse utgifter (representation)	20 928: 69
c) Kostnader för delegationens lokaler i Västerlånggatan	4 319: 25
d) Kostnader för delegationens lokaler i Jungfrugatan	21 676: 47
e) Flyttningskostnader	21 740: 84
	70 149: 60

Beloppet under d) avser riksgäldskontorets utgifter för hyra av den kontorslägenhet med tillhörande utrymmen i fastigheten Jungfrugatan 15, som riksgäldskontoret förhyrde från och med den 1 november 1965 i avsikt att upplåta den till delegationen. Resultatet av riksdagens behandling av delegationens lokalfråga blev emellertid att delegationens kansli den 1 mars 1966 flyttades till de nuvarande lokalerna å Västerlånggatan 27. Kontorslägenheten å Jungfrugatan jämte en del av tillhörande arkivutrymmen stod tom under åtskilliga månader, innan riksgäldskontoret lyckades uthyra dessa utrymmen. Delegationen har belastats med hyreskostnaderna för lokalen under denna tid.

Delegationen utgår från att kansliet under det kommande budgetåret kvarstannar i de nuvarande lokalerna. Hyreskostnaderna kan då beräknas till ca 10 000 kr. per år.

Representationskostnaderna kan beräknas komma att uppgå till 20 000 kronor.

Under denna anslagspost föreslås totalt 30 000 kronor.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts under punkten 22 framställda förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må för budgetåret 1967/68 anvisa till *Nordiska rådets svenska delegation och dess kansli: Omkostnader ett förslagsanslag* av 201 000 kr.

26:o) Nordiska rådets svenska delegation och dess kansli: Andel i gemensamma kostnader för Nordiska rådet. Under punkten 28 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för budgetåret 1967/68 till Nordiska rådets svenska delegation och dess kansli: Andel i gemensamma kostnader för Nordiska rådet anvisa ett förslagsanslag av 114 000 kr.

I sin anslagsframställning redovisar delegationen en preliminär budget

för år 1967. Utskottet har under hand inhämtat uppgifter om den definitiva budgeten. Denna upptar följande belopp (kronor):

Arvoden och löner avseende		
a) redaktören för rådets förhandlingar	40 000	
b) » » statistisk årsbok m. m.	10 000	
c) redaktör för Nytt från Nordiska rådet	6 500	
d) utskottssekreterare	53 000	
e) diverse utredningsuppdrag	2 000	
Resor för gemensam personal		26 000
Tryck a) rådsförhandlingarna	210 000	
b) Nordisk udredningsserie	70 000	
c) porträttmatrikel, stadga m. m.	28 000	308 000
Annat upplysningsmaterial än Nordisk Kontakt (bl. a. Nytt från Nordiska rådet), utställningsmaterial m. m.		39 500
Konferenser		25 000
		<u>Summa 510 000</u>

I följande sammanställning upptages Sveriges andel beräknad som $\frac{16}{69}$ (23 %) av hithörande budgetposter (kronor):

Andel i gemensamma kostnader för Nordiska rådet

1. Arvoden till gemensam personal	25 500
2. Reseersättningar m. m.	6 000
3. Tryckningskostnader för rådets förhandlingar	70 700
4. Informationsmaterial	9 100
5. Konferenser	5 800
	<u>Summa 117 100</u>

Åberopande vad här anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må för budgetåret 1967/68 anvisa till *Nordiska rådets svenska delegation och dess kansli: Andel i gemensamma kostnader för Nordiska rådet ett förslagsanslag* av 117 000 kr.

27:o) Nordiska rådets svenska delegation och dess kansli: Andel i kostnaderna för tidskriften Nordisk Kontakt, m. m. Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts under punkterna 29—39 framställda förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må för budgetåret 1967/68 anvisa till

a) *Nordiska rådets svenska delegation och dess kansli: Andel i kostnaderna för tidskriften Nordisk Kontakt ett förslagsanslag* av 55 000 kr.;

b) *Pensioner: Pensioner åt f. d. riksdagsmän ett förslagsanslag* av 2 120 000 kr.;

c) *Pensioner: Pensioner åt efterlevande till riksdagsmän ett förslagsanslag* av 689 000 kr.;

d) *Pensioner: Pensioner åt f. d. befattningshavare m. fl.* ett förslagsanslag av 1 210 000 kr.;

e) *Pensioner: Pensioner åt efterlevande till befattningshavare m. fl.* ett förslagsanslag av 190 000 kr.;

f) *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Byggnadsstyrelsens delfond* ett förslagsanslag av 461 000 kr.;

g) *Vinstutlottning i samband med ungdomens lönsparande* ett förslagsanslag av 1 300 000 kr.;

h) *Vinstutlottning i samband med allmänt lönsparande* ett förslagsanslag av 750 000 kr.;

i) *Kommittéer m. m.* ett förslagsanslag av 20 000 kr.;

j) *Arbetsgivaravgift till den allmänna sjukförsäkringen* ett förslagsanslag av 241 000 kr.;

k) *Arbetsgivaravgift till den allmänna tilläggs pensioneringen* ett förslagsanslag av 1 249 000 kr.

Slutsumman av huvudtiteln för riksdagen och dess verk m. m. kommer vid bifall till vad utskottet sålunda föreslagit att i riksstaten för budgetåret 1967/68 utgöra 53 706 000 kr., vilket innebär en ökning i förhållande till gällande riksstat med 9 157 000 kr. samt i förhållande till det i statsverkspropositionen beräknade beloppet med 491 000 kr. Specifikation av de beräknade utgifterna under huvudtiteln innefattande förslag till stater är såsom *bilaga 1* fogad vid detta utlåtande.

Stockholm den 24 maj 1967

På bankoutskottets vägnar:

C. G. REGNÉLL

Närvarande

vid behandlingen av avsnittet Vissa gemensamma frågor samt punkten 7:

från första kammaren: herrar Åke Larsson (s), Palm (s), Åkerlund (h), Hilding (fp), Lundin (s), Nils Theodor Larsson (cp), Larfors (s) och Lundberg (h);

från andra kammaren: herrar Regnéll (h), Franzén i Motala (s), Bengtsson i Landskrona (s), Löfgren (fp), Fridolfsson i Rödeby (s), Börjesson i Falköping (cp), Gustavsson i Ängelholm (s) och Gustafson i Göteborg (fp);

vid behandlingen av punkterna 1, 3, 10—14 och 18—27:

från första kammaren: herrar Åke Larsson (s), Åkerlund (h), Hilding (fp), Lundin (s), Larfors (s), fru Lundblad (s)* och herr Brundin (h)*;

från andra kammaren: herrar Regnéll (h), Hagnell (s)*, Franzén i

Motala (s), Bengtsson i Landskrona (s), Löfgren (fp) och Gustavsson i Ängelholm (s);

vid behandlingen av punkterna 2, 5, 6 och 8:

från första kammaren: herrar Ståhle (s)*, Åke Larsson (s), Palm (s), Åkerlund (h), Hilding (fp), Nils Theodor Larsson (cp)* och Lundberg (h);

från andra kammaren: herrar Regnéll (h), Hagnell (s)*, Berglund (fp)*, Franzén i Motala (s), Börjesson i Glömminge (cp), Bengtsson i Landskrona (s), Larsson i Umeå (fp) och Gustavsson i Ängelholm (s);

vid behandlingen av punkten 4:

från första kammaren: herrar Ståhle (s)*, Åke Larsson (s), Palm (s), Åkerlund (h), Hilding (fp), Enarsson (h)*, Rönnerberg (s)* och Mattsson (cp)*;

från andra kammaren: herr Regnéll (h), fru Renström-Ingenäs (s)*, herrar Berglund (fp)*, Börjesson i Glömminge (cp), Bengtsson i Landskrona (s), Larsson i Umeå (fp), Haglund (s) och Fridolfsson i Rödeby (s)*;

vid behandlingen av punkten 9, såvitt avser punkten A i hemställen:

från första kammaren: herrar Åke Larsson (s), Palm (s), Åkerlund (h), Hilding (fp), Lundin (s), Nils Theodor Larsson (cp), Larfors (s) och Lundberg (h);

från andra kammaren: herrar Regnéll (h), Berglund (fp), Franzén i Motala (s), Bengtsson i Landskrona (s), Börjesson i Falköping (cp), Gustavsson i Ängelholm (s) och Gustafson i Göteborg (fp);

vid behandlingen av punkten 9, såvitt avser punkterna B—D i hemställen:

från första kammaren: herrar Åke Larsson (s), Palm (s), Åkerlund (h), Hilding (fp), Lundin (s), Larfors (s), Brundin (h)* och Wikberg (cp)*;

från andra kammaren: herrar Regnéll (h), Hagnell (s)*, Berglund (fp)*, Franzén i Motala (s), Bengtsson i Landskrona (s), Börjesson i Falköping (cp)*, Gustavsson i Ängelholm (s) och Gustafson i Göteborg (fp);

vid behandlingen av punkterna 15—17:

från första kammaren: herrar Åke Larsson (s), Palm (s), Åkerlund (h), Hilding (fp), Lundin (s), Larfors (s) och Brundin (h)*;

från andra kammaren: herrar Regnéll (h), Hagnell (s)*, Franzén i Motala (s), Bengtsson i Landskrona (s), Larsson i Umeå (fp), Löfgren (fp), Börjesson i Falköping (cp)* och Gustavsson i Ängelholm (s).

---

* Ej närvarande vid justeringen.

Specifikation
till anslagen under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m.
för budgetåret 1967/68

Riksdagen

	Kronor	Kronor
1. <i>Arvoden till riksdagens ledamöter, förslagsanslag</i>		
Första kammaren, förslagsvis.....	8 190 000	
Andra kammaren, förslagsvis.....	12 695 000	20 885 000
2. <i>Reseersättningar till riksdagens ledamöter, förslagsanslag.....</i>		2 000 000
3. <i>Utgivande av otryckta ständsprotokoll, reservationsanslag.....</i>	125 100	
Särskilda uppbördsmedel		
Försäljning av ständsprotokoll	—100	125 000
4. <i>Kostnader för riksdagens interparlamentariska grupp, förslagsanslag.....</i>		100 000
5. <i>Bidrag till Sällskapet Riksdagsmän och forskare.....</i>		20 000
6. <i>Bidrag till riksdagspartiernas kostnader för gruppkanslier, förslagsanslag.....</i>		1 440 000
7. <i>Bidrag till studieresor, reservationsanslag.....</i>		100 000
8. <i>Riksdagsutskottens studieresor, förslagsanslag.....</i>		500 000
9. <i>Riksdagsledamöters deltagande i Europarådets verksamhet, förslagsanslag.....</i>		150 000
10. <i>Representation m. m., förslagsanslag.....</i>		100 000

Den inre riksdagsförvaltningen

11. *Avlöningar, förslagsanslag*

Avlöningsstat

Arvoden till ledamöter av förvaltningskontorets styrelse och suppleanter för dessa, förslagsvis..	37 000	
Avlöningar till tjänstemän hos riksdagens kamrar och utskott m. fl., förslagsvis.....	4 058 000	
Avlöningar till tjänstemän vid riksdagens förvaltningskontor, förslagsvis.....	2 608 000	
Arvoden i övrigt samt särskilda ersättningar.....	20 000	
Särskilda uppbördsmedel		
Ersättning för utlånad personal.....	—13 000	6 710 000

	Kronor	Kronor
12. <i>Kostnader för riksdagstrycket, förslagsanslag</i>		
Utgifter		
Tryckpapper, förslagsvis.....	250 000	
Riksdagshandlingar:		
Tryckningskostnader, förslagsvis.....	1 940 000	
Bokbinderkostnader, förslagsvis.....	485 000	
Kommittétryck, förslagsvis.....	35 000	
	<u>2 710 000</u>	
Särskilda uppbördsmedel		
Försäljning av riksdagstryck.....	<u>— 260 000</u>	2 450 000
13. <i>Utgivande av särskilda publikationer, reservationsanslag</i>		
Uppslagsboken över riksdagens verksamhet....	2 000	
Särskilda uppbördsmedel		
Försäljning av särskilda publikationer.....	<u>— 1 000</u>	1 000
14. <i>Övriga omkostnader, förslagsanslag</i>		
Utgifter		
Sjukvård m. m., förslagsvis.....	35 000	
Reseersättningar, förslagsvis.....	35 000	
Reparationer och underhåll av riksdagshuset m. m., förslagsvis.....	400 000	
Ny strandskoning på »Puckeln» i Norrström, för- slagsvis.....	150 000	
Expenser, förslagsvis.....	1 324 000	
Riksdagens restaurant, förslagsvis.....	50 000	
Övriga utgifter, förslagsvis.....	<u>65 000</u>	2 059 000

Allmänt kyrkomöte

15. <i>Allmänt kyrkomöte, förslagsanslag.....</i>		1 000
---	--	-------

Riksgäldskontoret

16. <i>Avlöningar, förslagsanslag</i>		
Avlöningsstat		
Arvoden till fullmäktige och suppleanter för full- mäktige, förslagsvis.....	78 300	
Avlöningar till tjänstemän, förslagsvis.....	2 830 700	
Arvoden och särskilda ersättningar, förslagsvis....	<u>3 000</u>	2 912 000
17. <i>Kostnader vid emission av statslån m. m., förslagsanslag</i>		
Obligationspapper, förslagsvis.....	47 000	

	Kronor	Kronor
Värdepapperstryck, förslagsvis.....	285 000	
Annonsering m. m., förslagsvis.....	1 120 000	
Vinstutlottning å premielånen, förslagsvis.....	45 000	
	<u>1 497 000</u>	
Särskilda uppbördsmedel		
Inkomster i samband med datamaskindragningar m. m.	— 17 000	1 480 000
18. <i>Övriga omkostnader</i> , förslagsanslag		
Sjukvård m. m., förslagsvis.....	17 000	
Reseersättningar, förslagsvis.....	13 000	
Expenser, förslagsvis.....	300 000	
Publikationstryck, förslagsvis.....	15 100	
Särskilda uppbördsmedel		
Försäljning av publikationer	<u>— 100</u>	15 000
Kostnader för maskinell kontroll av inlösta vinster, förslagsvis.....	95 000	
Övriga utgifter, förslagsvis.....	<u>25 000</u>	465 000

Riksdagsbiblioteket

19. <i>Avlöningar</i> , förslagsanslag		
Avlöningsstat		
Arvoden till styrelsens ledamöter och suppleanter, förslagsvis.....	4 000	
Avlöningar till tjänstemän, förslagsvis.....	<u>756 000</u>	760 000
20. <i>Omkostnader</i> , förslagsanslag		
Sjukvård m. m., förslagsvis.....	1 000	
Expenser, förslagsvis.....	40 000	
Publikationstryck, förslagsvis.....	31 000	
Övriga utgifter, förslagsvis.....	<u>3 000</u>	75 000
21. <i>Bokinköp och bokbindning</i> , reservationsanslag		275 000

Justitieombudsmannen och hans expedition

22. <i>Avlöningar</i> , förslagsanslag		
Avlöningsstat		
Avlöningar till tjänstemän, förslagsvis.....	1 050 000	
Arvoden och särskilda ersättningar, förslagsvis....	<u>100 000</u>	1 150 000
23. <i>Omkostnader</i> , förslagsanslag		
Sjukvård m. m., förslagsvis.....	1 500	
Reseersättningar, förslagsvis.....	10 000	

	Kronor	Kronor
Expenser, förslagsvis.....	58 000	
Övriga utgifter, förslagsvis.....	<u>500</u>	70 000

Militieombudsmannen och hans expedition24. *Avlöningar*, förslagsanslag

Avlöningsstat

Avlöningar till tjänstemän, förslagsvis.....		496 000
--	--	---------

25. *Omkostnader*, förslagsanslag

Sjukvård m. m., förslagsvis.....	900	
Reseersättningar, förslagsvis.....	14 000	
Expenser, förslagsvis.....	23 000	
Övriga utgifter, förslagsvis.....	<u>100</u>	38 000

Riksdagens revisorer och deras kansli26. *Avlöningar*, förslagsanslag

Avlöningsstat

Arvoden till revisorerna, förslagsvis.....	46 000	
Avlöningar till tjänstemän, förslagsvis.....	<u>310 000</u>	356 000

27. *Omkostnader*, förslagsanslag

Sjukvård m. m., förslagsvis.....	400	
Reseersättningar, förslagsvis.....	30 000	
Expenser, förslagsvis.....	14 000	
Övriga utgifter, förslagsvis.....	<u>600</u>	45 000

Nordiska rådets svenska delegation och dess kansli28. *Avlöningar*, förslagsanslag

Avlöningsstat

Arvoden för deltagande i sammanträden, förslagsvis	8 000	
Avlöningar till tjänstemän, förslagsvis.....	<u>332 000</u>	340 000

29. *Omkostnader*, förslagsanslag

Sjukvård m. m., förslagsvis.....	1 000	
Reseersättningar, förslagsvis.....	110 000	
Expenser, förslagsvis.....	60 000	
Övriga utgifter, förslagsvis.....	<u>30 000</u>	201 000

30. *Andel i gemensamma kostnader för Nordiska rådet*,
förslagsanslag

	Kronor	Kronor
Utgifter:		
Arvoden till gemensam personal, förslagsvis	25 500	
Resersättningar m. m., förslagsvis	6 000	
Tryckningskostnader för rådets förhandlingar, förslagsvis	70 700	
Informationsmaterial, förslagsvis	9 100	
Konferenser, förslagsvis	5 800	
	<hr/> 117 100	
Särskilda uppbördsmedel:		
Övriga nordiska länders andelar i utgifterna	<hr/> — 100 ¹	117 000
31. <i>Andel i kostnaderna för tidskriften Nordisk Kontakt, förslagsanslag</i>		
Utgifter:		
Kostnader för utgivande av Nordisk Kontakt, förslagsvis	55 200	
Särskilda uppbördsmedel:		
Övriga nordiska länders andelar i utgifterna 100 ¹		
Försäljning av Nordisk Kontakt	<hr/> 100 ¹ — 200	55 000
Pensioner		
32. <i>Pensioner åt f. d. riksdagsmän, förslagsanslag . . . . .</i>		2 120 000
33. <i>Pensioner åt efterlevande till riksdagsmän, förslagsanslag . . . . .</i>		689 000
34. <i>Pensioner åt f. d. befattningshavare m. fl., förslagsanslag . . . . .</i>		1 210 000
35. <i>Pensioner åt efterlevande till befattningshavare m. fl., förslagsanslag</i>		190 000
Diverse		
36. <i>Ersättning till statens allmänna fastighetsfond:</i>		
<i>Byggnadsstyrelsens delfond, förslagsanslag . . . . .</i>		461 000
37. <i>Vinstutlottning i samband med ungdomens lönsparande, förslagsanslag . . . . .</i>		1 300 000
38. <i>Vinstutlottning i samband med allmänt lönsparande, förslagsanslag</i>		750 000
39. <i>Kommittéer m. m., förslagsanslag . . . . .</i>		20 000
40. <i>Arbetsgivaravgift till den allmänna sjukförsäkringen, förslagsanslag</i>		241 000
41. <i>Arbetsgivaravgift till den allmänna tilläggspensioneringen, förslagsanslag . . . . .</i>		1 249 000
	<hr/> Summa	53 706 000

¹ Formellt belopp

Till Talmanskonferensen

Med skrivelse till talmanskonferensen den 21 oktober 1966 överlämnade riksdagens organisationsutredning betänkande angående riksdagens personalorganisation. I skrivelsen anmäldes att inom utredningen diskuterats frågan om eventuellt inrättande av ett internationellt sekretariat inom riksdagen men att utredningen i avvaktan på fortsatta överväganden inte var beredd att då redovisa någon ståndpunkt härutinnan. Vidare anmälde utredningen att en hos talmanskonferensen väckt fråga om utskottens resor och kostnaderna härför, vilken enligt konferensens beslut skulle beredas av organisationsutredningen, ännu icke kunnat behandlas och att resultatet av utredningens överväganden i ämnet avsågs skola redovisas senare.

Övervägandena inom utredningen av nämnda båda spörsmål har numera slutförts. Såsom resultat härav får utredningen härmed avlämna två promemorior, den ena avseende inrättandet av ett internationellt sekretariat inom riksdagen och den andra avseende utskottens studieresor till utlandet. Utredningen hemställer att de i promemoriorna innefattade förslagen underställs riksdagen för beslut.

Ytterligare har utredningen haft att behandla en av talmanskonferensen till utredningen överlämnad framställning från ett antal riksdagsledamöter angående läkarvårdsservice åt dessa. I detta ämne får utredningen anmäla att utredningen tagit kontakt med riksdagens förvaltningskontor. Genom dettas försorg har arbeten igångsatts för anordnande av sjukrum inom riksdagshuset. Vidare har överläggningar inletts med en företrädare för serafimerlasarettet angående anordnande av läkarservice för riksdagens ledamöter. Slutligen har genom förvaltningskontoret igångsatts undersökningar rörande anordnande av hälsokontroll för ledamöterna. Med hänsyn till vad sålunda förekommit har organisationsutredningen ansett sig kunna utgå från att syftet med den remitterade framställningen kommer i huvudsak att tillgodoses genom riksdagens förvaltningskontors försorg. I enlighet härmed finner utredningen berörda fråga inte föranleda någon vidare åtgärd från utredningens sida.

Enligt sammansatt konstitutions- och bankoutskotts av riksdagen godkända betänkande 1966: 2 har frågan om tjänstebestämmingar för nya tjänster inom riksdagens personalorganisation förutsatts skola ytterligare övervägas

3 — *Bihang till riksdagens protokoll 1967. 8 saml. Nr 39*

inom organisationsutredningen. Utredningen får i denna fråga anmäla att utredningen vid sina överväganden kommit till det resultatet, att frågan lämpligen bör upptas till prövning först i samband med den stundande författningsreformen. I enlighet härmed framlägger utredningen inte något förslag i ämnet.

Under åberopande av det anförda får organisationsutredningen härmed anmäla att dess uppdrag är slutfört.

Stockholm den 21 april 1967

Fridolf Thapper

Erik Boheman

Ivar Johansson

Georg Pettersson

C. G. Regnéll

/N. af Malmborg

RIKSDAGENS
ORGANISATIONSUTREDNING

PM

angående inrättande av ett internationellt sekretariat inom riksdagen

I. Inledning

Med skrivelse till talmanskonferensen den 21 oktober 1966 överlämnade riksdagens organisationsutredning betänkande angående riksdagens personalorganisation. I skrivelsen anmälde utredningen bl. a. att inom utredningen diskuterats frågan om eventuellt upprättande av ett internationellt sekretariat inom riksdagen men att utredningen inte för det dåvarande var beredd att redovisa någon ståndpunkt i frågan. Då fortsatta överväganden härutinnan kunde komma att beröra även utrikesutskottets sekretariat var utredningens förslag i sistnämnda del att betrakta som preliminärt.

Under den tid som gått sedan berörda betänkande avgavs har inom organisationsutredningen fortsatta överväganden skett beträffande frågan om upprättande av ett internationellt sekretariat inom riksdagen. Dessa överväganden har slutförts och gett till resultat att förslag i ämnet numera kan framläggas. Förslaget har sammanfattats i förevarande promemoria. Av densamma framgår att det även berör utrikesutskottet.

II. Nuvarande förhållanden

Riksdagens och dess ledamöters utrikeskontakter sker f. n. på i huvudsak följande sätt.

Utrikesutskottet består av 16 ordinarie ledamöter och samma antal suppleanter; samtliga väljs till halva antalet från vardera kammaren. Utskottets kansli består av en sekreterare och en biträdande sekreterare, vilka fullgör sin tjänstgöring hos utskottet som bisyssla vid sidan av tjänst i utrikesdepartementet.

Riksdagens interparlamentariska grupp har en styrelse bestående av, förutom ordförande och vice ordförande, sju ledamöter jämte suppleanter. Dessutom finns en »verkställande sekreterare».

Samarbete sker med utrikesdepartementet beträffande den interparlamentariska gruppens verksamhet.

Nordiska rådets svenska delegation består i sin parlamentariska del av ordförande, vice ordförande och 14 övriga av riksdagen valda medlemmar jämte suppleanter. Delegationen har ett fast organiserat *kansli*, som ingår bland riksdagens verk och väsentligen innefattar tjänstemän med heltids-tjänstgöring. Sedan rätt lång tid tillbaka har innehavaren av den tjänst vid utrikesdepartementets politiska avdelning som innefattar handläggning av

Nordiska rådets ärenden varit anställd på halvtid vid delegationens kansli. Detta ordnas på det sättet att tjänstemannen åtnjuter halv tjänstledighet från sin departementstjänst.

Beträffande *FN-ärenden* handhar en särskild byrå inom utrikesdepartementet kontakterna med de svenska parlamentariska delegaterna vid FN:s generalförsamlingar. Det må här erinras om att de riksdagsledamöter som ingår i den svenska FN-delegationen är företrädare för regeringen och således inte i första hand representerar riksdagen eller ett politiskt parti.

Europarådet. F. n. tillhör 18 länder Europarådet, bland dem Sverige. Rådets organ är ministerkommittén, som är rådets beslutande och verkställande organ och består av medlemsländernas utrikesministrar, samt rådgivande församlingen, som är rådets parlamentariska organ och består av representanter utsedda av resp. parlament (från Sverige 6 ombud jämte suppleanter). Dessutom finns ett sekretariat under ledning av en generalsekreterare.

I Sverige handläggs Europarådsfrågor inom utrikesdepartementet av en tjänsteman på politiska avdelningen. Denne tjänstgör som sekreterare åt den svenska Europarådsdelegationen, ett arbete som i flertalet medlemsstater utförs av en parlamentstjänsteman. I uppgifterna ingår inte bara att biträda delegationerna under de tre veckolånga sessionerna i Strasbourg och vid förekommande utskottssammanträden i Sverige (vilkas organiserande helt faller på honom) utan också att fungera som delegaternas kontaktman i utrikesdepartementet i allmänhet. Delegationens sekreterare är också medlem av den rådgivande församlingens utskott för informationsfrågor och frågor rörande kontakten med de nationella parlamenten. Utskottet sammanträder fem à sex gånger om året i Strasbourg och Paris, vanligen i anslutning till andra sammanträden, samt två gånger om året på någon annan plats.

Utöver dessa arbetsuppgifter som sekreterare åt de parlamentariska ledamöterna i Europarådet handlägger vederbörande tjänsteman även en rad uppgifter. Han är sålunda bl. a. Sveriges biträdande permanenta ombud hos rådet.

Övriga former för utrikeskontakt. Vid sidan av de nämnda, fast organiserade utrikeskontakterna har riksdagen under senare år fått vidgade utlandsförbindelser. Utöver det officiella parlamentarikerutbytet gör riksdagsutskott i allt större utsträckning studieresor till utlandet. Samtidigt kan konstateras att utländska parlamentarikergrupper i ständigt ökande omfattning kommer till Sverige på liknande besök. Slutligen har enskilda riksdagsmän sedan några år tillbaka möjlighet att få resestipendier för utrikesresor.

Vad först beträffar riksdagsutskottens studieresor till utlandet torde i allmänhet programmen göras upp av parlament och myndigheter i värdlandet i samarbete med utrikesdepartementets utlands-

organisation. I regel — men inte alltid — förmedlas kontakten mellan riksdagen och ambassaderna av nämnda departement. En rad olika avdelningar och byråer på departementet har därvid fått fungera som förmedlande instans: politiska avdelningen (särskilt när det gäller besök i öststaterna), U-avdelningen, administrativa avdelningen och, när det gällt »besök i allmänhet», pressbyrån resp. informationsbyrån. Denna splittring har medfört att det ofta varit svårt att säga vilken avdelning som handlägger ett visst besök (om departementet över huvud varit inkopplat).

Genom beslut av talmanskonferensen har åt riksdagens organisationsutredning uppdragits att bereda frågan om utskottens resor och kostnaderna härför. Denna fråga, som endast berör utskottens utrikesresor, behandlar utredningen i en särskild promemoria.

När det gäller utländska parlamentarikergruppers besök i Sverige har den praxis utbildat sig att program görs upp av talmännen med biträde av utrikesdepartementet (i regel informationsbyrån). Det har ansetts vara av intresse för den svenska utlandsinformationen att så betydelsefulla besöksgrupper som utländska parlamentariker tas om hand av ett organ som har vana vid besöksärenden. Självklart är arrangementet emellertid ingalunda. Det vore kanske naturligare att dessa besök sköttes av riksdagen. Oberoende av besöksgruppernas specialintressen (stadsplanering, socialvård, arbetsmarknadsfrågor etc.) önskar de i regel träffa svenska kolleger och höra något om den svenska riksdagen, dess arbetsformer m. m. Riksdagen måste alltså under alla omständigheter kopplas in på ärendet. Erfarenheten säger att utländska parlamentariker själva mycket uppskattar att deras värd i Sverige är riksdagen.

En specialgrupp av utländska parlamentarikergrupper utgör de delegationer vilkas resor bekostas av kollegiet för Sverigeinformation i utlandet (tidigare upplysningsberedningen). Under det senaste året har tre sådana resor ägt rum. I två av dessa fall var riksdagen värd för besökarna, vilket i praktiken ordnades så att uppdraget att arrangera besöket anförtroddes en tjänsteman i utrikesdepartementet.

Beträffande slutligen de enskilda riksdagsmännens stipendieresor begärs stundom medverkan av utrikesdepartementet och ambassaderna för arrangerande av program. Bidragen beviljas av talmanskonferensen, som fastställt särskilda regler för fördelningen av det av riksdagen för ändamålet anvisade anslaget. Den som erhållit resebidrag skall till talmanskonferensen avge reseberättelse.

III. Utredningens överväganden

A. Inledning

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår har riksdagen och dess ledamöter mångskiftande och betydelsefulla utrikeskontakter. Det är emellertid

uppenbart att en viss splittring i handläggningen av hithörande ärenden är för handen, något som försvårar lokaliseringen i det enskilda fallet och dessutom är till men för enhetligheten. Även effektivitetssynpunkter talar till förmån för en koncentration.

För organisationsutredningen — som tidigare framlagt numera genomförda förslag rörande riksdagsarbetet samt riksdagens förvaltnings- och personalorganisation — har det varit naturligt att ställa frågan huruvida inte vissa av riksdagens utrikeskontakter av såväl formella som reella skäl bör handhas av riksdagen själv genom ett dess eget organ och inte handläggas utom riksdagen. Med utgångspunkt härifrån har utredningen undersökt det ifrågavarande arbetsfältet för att få klarlagt i vad mån underlag finns för att framställa förslag om att på riksdagens stat skulle inrättas ett fast internationellt sekretariat.

B. Arbetsuppgifter för ett internationellt sekretariat

Mot bakgrunden av den tidigare lämnade redogörelsen för nuvarande förhållanden vill utredningen framhålla att vissa av de angivna utrikeskontakterna är av beskaffenhet att alltjämt böra administreras av organ utom riksdagen och således inte direkt kommer i fråga när det gäller ett internationellt sekretariats arbetsuppgifter. Hit hör i första hand FN-frågorna, vilka synes böra även i fortsättningen handläggas på hittillsvarande sätt. Såsom av den lämnade redogörelsen framgår är de svenska FN-delegaterna i första hand representanter för regeringen och inte för riksdagen.

Vidare må framhållas att i Nordiska rådets svenska delegations kansli ingår en tjänsteman från utrikesdepartementet med halvtidstjänstgöring såväl därstädes som på nämnda kansli. Utredningen anser sig inte böra förorda någon ändring i hittillsvarande praxis i detta hänseende, vilken bestått sedan länge och varit motiverad av praktiska skäl. Härvid bör emellertid påpekas att, i den mån arbetsuppgifter inom den nämnda delegationens kansli av det slag varom nu är fråga tillfälligt kräver insatser utöver dem som kan tillhandahållas av den ifrågavarande fast anställde tjänstemannen, detta behov bör kunna i huvudsak tillgodoses genom anlitande av riksdagens internationella sekretariat, om ett sådant kommer till stånd.

Tillräckliga skäl synes inte f. n. föreligga att förorda någon ändring i nuvarande anordning beträffande sekreterargöromålens fullgörande hos riksdagens interparlamentariska grupp.

Med utgångspunkt från det anförda avgränsar sig arbetsfältet för ett ifrågasatt internationellt sekretariat inom riksdagen i första hand till att avse utrikesutskottet, Europarådet, riksdagsutskottens och särskilda riksdagsgruppers utrikesresor, utländska parlamentarikers studiebesök i Sverige samt svenska riksdagsledamöters stipendieresor till utlandet.

Sekreterargöromålen inom utrikesutskottet fullgörs såsom tidigare nämnts av en sekreterare och en biträdande sekreterare. Båda är i

denna egenskap arvodesanställda och fullgör utskottstjänstgöringen såsom bisyssla vid sidan av tjänstgöring i utrikesdepartementet. En av dessa båda tjänster bör enligt utredningens mening inkopplas vid bedömningen av behovet av en sekreterare för internationella ärenden inom riksdagen. En dylik tjänsteman torde enligt sakens natur komma att hämtas ur utrikeskarriären i utrikesdepartementet. Han bör för viss tid, förslagsvis tre år, ställas helt till riksdagens förfogande för att därefter återgå till tjänstgöring inom utrikesförvaltningen. Med utgångspunkt härifrån synes det bl. a. av praktiska skäl mindre ändamålsenligt att räkna med en kombination av funktionerna som utrikesutskottets sekreterare och sekreterare för internationella ärenden inom riksdagen. Däremot synes uppdraget som utrikesutskottets biträdande sekreterare väl ägnat att ingå bland arbetsuppgifterna för ett internationellt sekretariat. Utredningen förordar därför att arbetsuppgifterna som biträdande sekreterare hos utrikesutskottet skall bestridas av den ifrågasatta sekreteraren för internationella ärenden, därest en sådan kommer till stånd.

Tyngdpunkten i en internationell sekreterares blivande arbetsuppgifter torde vara att söka inom *E u r o p a r å d e t s* verksamhetsområde. Han bör sålunda organisera den svenska delegationens dokumentarkiv och genom övervakning av inkommande dokumentation följa frågornas utveckling i görlig mån även i den rådgivande församlingens utskott, så att delegationens medlemmar inför varje session och utskottsmöte kan få en orientering om de frågor som står på dagordningen. Det synes därvid angeläget att sekreteraren genom löpande kontakt med svenska myndigheter håller sig underrättad om svenskt utrednings- och lagstiftningsarbete i förekommande frågor. Beträffande svenska regeringens inställning till internationella frågor och svenska ställningstaganden i Europarådets ministerkommitté och andra internationella organisationer bör han på motsvarande sätt hålla kontakt med utrikesdepartementet.

Under rådets församlingssessioner i Strasbourg bör sekreteraren bistå delegationsmedlemmarna med utarbetande av inlägg, kontakter i sekretariatet samt praktiska och andra arrangemang. Han bör också se till att erforderlig dokumentation kommer dem till handa. Såvitt möjligt bör han söka hålla sig underrättad om frågornas utveckling, inställningen hos olika nationella och politiska grupper etc.

Under utskottsbesök i Sverige bör den ifrågavarande sekreteraren förbereda dessas uppläggnings i samråd med delegationens ordförande och de delegationsmedlemmar som ingår i utskottet samt medverka vid genomförandet.

När det gäller *s v e n s k a r i k s d a g s l e d a m ö t e r s u t l a n d s r e s o r* skulle ett internationellt sekretariat inom riksdagen kunna bli till stor nytta som kontakt- och informationscentral. Utskott och andra riksdagsorgan som önskar göra studier utomlands skulle ha att vända sig till sekretariatet, vilket sedan skulle svara för kontakterna med utrikesdepartementet

och resp. ambassader samt i övrigt vara ett sammanhållande organ. Den nuvarande splittringen av handläggningen av de utländska reseärendena i riksdagen skulle härigenom upphöra.

I fråga om utländska parlamentarikergruppers besök i Sverige må framhållas att hithörande spörsmål innefattar en typ av ärenden för vilka riksdagen i första hand bör ha ansvaret. Dessa utländska grupper torde allmänt sett finna det naturligare och mera tilltalande att deras egna kolleger är värdar när de besöker vårt land. Det är därför naturligt att härmed sammanhängande ärenden handläggs av ett internationellt sekretariat.

Vad slutligen beträffar enskilda riksdagsmäns stipendieresor till utlandet synes det uppenbart att ett internationellt sekretariat skulle kunna verksamt bidra till att sådana resor ger ett så gott utbyte som möjligt.

C. Sammanfattning och förslag

Den i det föregående gjorda genomgången av arbetsfältet för ett eventuellt internationellt sekretariat inom riksdagen ger enligt organisationsutredningens mening vid handen att tillräckligt underlag måste anses föreligga för att förverkliga denna tanke. Utredningen vill därför förorda att ett dylikt sekretariat inrättas.

Förutom de i det föregående angivna arbetsuppgifterna vill utredningen framhålla, att den tjänsteman som här avses förutsatts skola stå till talmännens och talmanskonferensens förfogande för biträde när det gäller internationella kontakter. Genom tillkomsten av ett internationellt sekretariat skapas också den organisatoriska ramen för ett effektivt och smidigt samarbete mellan riksdagen och dess organ samt företrädare för utrikesförvaltningen. Det må i detta sammanhang erinras om att genom den senaste departementsreformen tillskapats internationella sekretariat i flera departement.

Utredningen föreslår att för här avsett ändamål inrättas en heltidstjänst som sekreterare för internationella ärenden, vilken tjänst bör uppföras på riksdagens stat fr. o. m. den 1 juli 1967. Vid övervägande av frågan om vilket riksdagsorgans stat som härvid bör komma i fråga har utredningen närmast haft att välja mellan riksdagens förvaltningskontors samt kamrarnas och utskottens stat. Denna fråga är huvudsakligen av formell natur. Även med beaktande av att den ifrågavarande sekreterarens funktion som biträdande sekreterare hos utrikesutskottet kommer att innefatta den minst omfattande delen av hans arbetsuppgifter anser sig utredningen likväl av praktiska skäl böra förorda att tjänsten uppförs på utrikesutskottets — och sålunda under kamrarnas och utskottens — stat. Tjänstebestämmelsen föreslås vara biträdande sekreterare, tillika sekreterare för internationella ärenden.

I fråga om utrikesutskottets sekretariat innebär utredningens förslag sålunda dels att den nuvarande sekreterarbefattningen bibehålls som arvodes-

tjänst av bisysslekaraktär och dels att den nuvarande arvdestjänsten som biträdande sekreterare omändras till en på utskottets stat upptagen heltidstjänst med i det föregående angivna arbetsuppgifter och tjänstebestämmelser.

Tidigare har utredningen uttalat att en sekreterare för internationella ärenden hos riksdagen torde böra hämtas ur utrikeskarriären inom utrikesförvaltningen och efter viss tid återgå till densamma. I enlighet härmed förordar utredningen att den ifrågavarande tjänsten organiseras som en ordinarie tjänst tillsatt med förordnande tills vidare, dock högst 3 år. Lönegradsbeteckningen föreslås vara Ar eller Br. I analogi med löneställningen för departementssekreterare i statsdepartementen bör tjänsten placeras i högst Br 5.

Erforderlig skrivhjälp och biträdeshjälp i övrigt torde, åtminstone tills vidare i avvaktan på närmare erfarenheter, kunna tillhandahållas genom kammarkansliernas och riksdagens förvaltningskontors försorg. I den mån så befinner sig nödvändigt torde utökning av nuvarande kvalificerade biträdespersonal inom riksdagen få ske. I detta sammanhang bör understrykas behovet av goda språkkunskaper och i viss utsträckning speciell sakkunskap för översättningsarbete.

Lönekostnaden för en tjänst i den högsta här avsedda lönegraden (Br 5) enligt 1966 års löneläge utgör 59 604 kr. för år. Därjämte kan kostnad för tillägg motsvarande s. k. hemmatillägg bli aktuell. Vidare kan uppkomma kostnad för kvalificerad biträdeshjälp. Vid ett genomförande av förslaget inbesparas å andra sidan arvode till biträdande sekreterare i utrikesutskottet. Därjämte avlastas utrikesdepartementet vissa arbetsuppgifter som hittills åvilat departementet men som rätteligen bör fullgöras i riksdagens regi.

Ytterligare må framhållas att vissa rese- och traktamentskostnader, som hittills bestritts från anslag under tredje huvudtiteln, hädanefter bör belasta anslag under fjortonde huvudtiteln. Detta gäller i första hand kostnader i anledning av riksdagsledamöters deltagande i sammanträden i Europarådet.

RIKSDAGENS
ORGANISATIONSUTREDNING

PM

angående riksdagsutskottens studieresor till utlandet

I. Inledning

I skrivelse till talmanskonferensen den 24 maj 1966 fäste andre vice talmannen i andra kammaren L. Cassel konferensens uppmärksamhet på de problem av ekonomisk art som riksdagsutskottens rätt att själva besluta om sina resor, särskilt i utlandet, förde med sig. Till skrivelsen hade fogats en av dåvarande riksdagens ekonomibyrå uppgjord sammanställning över kostnader för utskottens utlandsresor åren 1961—1966. I skrivelsen framhölls att under det budgetår som började den 1 juli 1966 ett flertal utskott syntes planera tämligen omfattande resor med ett relativt stort antal deltagare. Kostnaden för samtliga dessa resor syntes ej kunna rymmas inom det anslag som upptagits i statsverkspropositionen för budgetåret 1966/67. Skrivelsen utmynnade i krav på åtgärder för uppnående av bättre balans mellan resekostnader och anslag.

Vid sitt sammanträde den 25 maj 1966 beslöt talmanskonferensen att den väckta frågan skulle beredas av riksdagens organisationsutredning och återupptas av konferensen vid dess första sammanträde under höstsessionen. Sistnämnda tanke kunde emellertid inte förverkligas på grund av att frågan vid nämnda tillfälle ännu ej hunnit behandlas av utredningen. Sedan utredningen numera slutfört sina överväganden i ämnet upptas frågan till behandling i förevarande promemoria.

Det resultat av utredningens undersökningar som i det följande redovisas avser uteslutande *studieresor till utlandet*. Utredningen har nämligen för sin del funnit att något behov inte föreligger av en undersökning med därav eventuellt föranledda förslag rörande utskottens studieresor inom landet.

II. Nuvarande förhållanden

Enligt f. n. tillämpad ordning beslutar utskotten självständigt om de utlandsresor som utskotten anser erforderliga för fullgörandet av sin uppgift. Dylika resor företas i varierande utsträckning av praktiskt taget alla utskotten.

Före budgetåret 1964/65 var *antalet studieresor* till utlandet ringa. Under nämnda budgetår företogs 5 resor, under budgetåret 1965/66 8 resor och under förra hälften av budgetåret 1966/67 6 resor. Då resorna numera som regel är förlagda till förra hälften av ett budgetår talar sannolikheten för

att totala antalet studieresor till utlandet under budgetåret 1966/67 inte kommer att överstiga antalet under närmast föregående budgetår.

Utomeuropeiska studieresor förekom första gången under budgetåret 1965/66 (3 resor). Under förra hälften av budgetåret 1966/67 har 2 sådana resor företagits.

Tidslängden för utskottens utlandsresor har varierat mellan 2 och 12 dagar vid europeiska samt mellan 10 och 23 dagar vid utomeuropeiska resor.

Beträffande *antalet deltagare* i utskottens studieresor må framhållas följande.

UU har företagit en utomeuropeisk studieresa år 1966 med 13 deltagare.

Inom KU synes tendensen vara att antalsmässigt begränsa studiegrupperna men i stället skicka ut flera grupper. År 1962 reste en grupp på 12 till Finland. Under år 1966 har tre grupper företagit resor, en grupp på 7 till Israel, en grupp på 7 till Holland och Belgien samt en grupp på 8 till Finland.

Inom SU har avdelningarna ansetts vara naturliga enheter vid bestämmandet av en studiegrupps storlek. Deltagarantalet i resorna har varierat mellan högst 25 (4:e avd. till Italien år 1962) och lägst 11 (5:e avd. till Genève och Paris år 1966). Som en genomsnittssiffra kan anges 17, vilken siffra mycket nära svarar mot avdelningarnas storlek.

BeU har under åren 1961—1966 företagit endast en resa (till Danmark år 1966). Antalet deltagare var 5.

Det enda utskott som inte företagit någon studieresa till utlandet under perioden är BaU.

Av lagutskotten har L¹U företagit två resor, en till Västtyskland och Storbritannien år 1961 samt en till Danmark år 1964. L²U har företagit en resa till Schweiz och Frankrike år 1965. En resa har också L³U företagit, nämligen till Storbritannien år 1966. Deltagarantalet i resorna har varit förhållandevis stort, för L¹U 25, för L²U 35 och för L³U 26.

Det sistnämnda gäller även ABU med dess två studieresor, en till Sovjetunionen år 1965 samt en till Västtyskland, Belgien och Holland år 1966. Vid bägge tillfällena var antalet deltagare 26.

Största deltagarantalet uppvisar JU, som företagit två resor, en till Västtyskland år 1964 och en till Amerika år 1966. Deltagarantalet i dessa resor var 50 resp. 37.

De fr. o. m. budgetåret 1964/65 bokförda *kostnaderna* för studieresor till utlandet har självfallet stigit i takt med det ökade antalet resor. Under nämnda budgetår uppgick de till i runt tal 214 000 kr., under budgetåret 1965/66 till avrundat 486 000 kr. och under förra hälften av budgetåret 1966/67 till ca 406 000 kr.

Under åren 1961—1966 har de europeiska resorna kostat tillhopa 582 500 kr. Större delen av detta belopp faller på SU, nämligen 221 000 kr. (8 resor).

Närmast följer ABU med 95 200 kr. (2 resor), JU med 75 700 kr. (1 resa) och L²U med 74 000 kr. (1 resa).

De utomeuropeiska resorna har kostat tillhopa 640 300 kr. Även beträffande dessa resor ligger SU högst med 299 000 kr. (2 resor), närmast följt av JU med 258 000 kr. (1 resa) och UU med 66 600 kr. (1 resa).

Sammanlagt har utskottens studieresor till utlandet under åren 1961—1966 kostat 1 222 800 kr.

III. Redogörelse för förhållandena i vissa främmande länder

I samband med fullgörandet av sitt uppdrag har organisationsutredningen ansett det vara av värde att få kännedom om vissa förhållanden inom några främmande länders parlament rörande resor av motsvarande slag som avses i organisationsutredningens uppdrag. Härvid har utredningen avsett våra grannländer Danmark, Finland och Norge och vidare Nederländerna, Schweiz, Storbritannien, Förbundsrepubliken Tyskland och Österrike. Utredningen har fördenskull genom utrikesdepartementets försorg införskaffat vissa uppgifter från nämnda länder. I det följande lämnas en kort sammanfattning av det material som sålunda föreligger.

Inledningsvis kan konstateras att allmänna föreskrifter eller riktlinjer för utskottsresor inte utfärdats i något av de undersökta länderna. Den normering som i viss utsträckning iaktas har uppkommit som resultat av praxis.

Beslut om en utskottsresas företagande fattas antingen av vederbörande utskott självt eller av parlamentets presidium. I ett par fall av det förstnämnda slaget har uppgetts att beslut av visst överordnat parlamentsorgan erfordras därest utgifterna skall bestridas av parlamentet.

I fråga om resefrekvensen har från flertalet länder uppgetts att resor av här avsett slag är relativt sällsynta. Ett undantag utgör Förbundsrepubliken Tyskland, varifrån anmälts att ca $\frac{1}{5}$ av förbunds dagens ledamöter årligen deltar i studieresor i samband med utskottsarbete.

Med avseende på resornas ändamål må framhållas att resorna i regel avsett studium av särskilda objekt i anslutning till visst under behandling varande ärende inom ramen för vederbörande utskotts arbetsområde. Inom Förbundsrepubliken Tyskland förekommer emellertid även s. k. allmänna goodwillresor. I sistnämnda land avgörs totalantalet resor av »Ältestenrat» (25 led.).

Deltagarantalet vid utskottsresor har i flertalet undersökta fall varit begränsat till 3—7 personer, i andra fall innefattat utskottet i dess helhet.

Beträffande redovisade kostnader för utskottsresor kan anmärkas att de genomgående är lägre än hos oss. Kommensurabla siffror beträffande de med undersökningen närmast avsedda kostnaderna har emellertid ej kunnat åstadkommas.

Slutligen kan noteras att bidrag från parlamentet till enskild ledamots studieresa utomlands ej utgår i de undersökta länderna utom i Förbundsrepubliken Tyskland, där bidrag kan utgå för föredragsresa.

IV. Utredningens överväganden

Diskussionen om *behovet av studieresor till utlandet* har pågått ungefär lika länge som sådana resor företagits. Skäl har anförts både för och emot resorna.

Det har framhållits att pappersinformation alltid måste kompletteras med verklighetskontakt i en modern demokrati. Eftersom förhållandena utomlands utgör ett viktigt led i denna kontakt menar man att folkets valda förtroendemän bör få tillfälle att bilda sig en egen uppfattning om dessa förhållanden. Riksdagsledamöterna har minst samma behov av utländska studieresor som exempelvis affärs- och industrimän. Det anses därför rimligt att riksdagen disponerar medel för seriösa studieresor.

Kritiska röster har emellertid gjort sig hörda och därvid främst vänt sig mot de stigande kostnaderna för utskottens studieresor till utlandet. Man har talat om slöseri med allmänna medel, kamouflerade nöjesresor m. m. Det kan antecknas att förslag framkommit om bättre planering av studieresorna, noggrannare individuella förberedelser och en mera kritisk kostnadsgenomgång.

För utredningen står det klart att utskottens studieresor till utlandet fyller ett viktigt behov. De ger lärdomar, de skapar kontakter och de ger den enskilde deltagaren ett bättre underlag för bedömningen av många frågor än som kan erhållas på annat sätt. Att konstatera detta innebär emellertid inte att utredningen anser att allt är gott och väl med de studieresor till utlandet som företas av utskotten i vår riksdag.

Att *kostnaderna* för utskottens studieresor till utlandet inte får stiga hur mycket som helst behöver inte närmare utvecklas. Viktigare är vad som kan anses vara rimlig kostnad för dylika resor. Ytterst är detta en omdömesfråga.

En avrundning uppåt av kostnaderna för studieresor till utlandet under löpande och närmast föregående budgetår ger 500 000 kr. I och för sig kan detta belopp inte betecknas som uppseendeväckande högt.

Huruvida kostnaderna för utskottens studieresor till utlandet framöver kommer att stanna vid 500 000 kr. för budgetår är en öppen fråga. Men även om stigande kostnader kan tolereras är det angeläget att medelsanvisningen sker med belopp som någorlunda svarar mot medelsbehovet.

En möjlighet att åstadkomma balans mellan medelsanvisning och medelsförbrukning är att införa ett system med *budgetering av kostnaderna* för studieresor till utlandet. Förfaringssättet skulle i så fall bli följande.

Under november varje år har utskotten att i samband med beräkningen av sina anslagsbehov för nästkommande budgetår kostnadsberäkna de stu-

dieresor till utlandet som planeras för budgetåret. Detta borde inte bereda några större svårigheter. Om man nämligen utgår från att utländska studieresor inte bör företas under pågående session, blir det naturligt att förlägga resorna till augusti eller september. Planeringen skulle alltså komma att ske åtta eller nio månader i förväg, en anordning som mycket väl bör kunna tillämpas. Skulle det i enstaka fall visa sig nödvändigt att företa en studieresa under juni bör detta vara möjligt även om resan inte ingått i anslagsberäkningen. Vederbörande anslag förutsätts nämligen vara förslagsanslag.

Efter det att varje utskott kostnadsberäknat sin eller sina studieresor inger utskottet sina »petita» till förvaltningskontorets styrelse. Denna har därefter att behandla ärendet på samma sätt som övriga budgetärenden.

Att det här skisserade systemet innebär vissa fördelar är ostridigt. Men det är också förenat med nackdelar. Lämpligheten av att föra in studieresorna till utlandet i det årliga budgetarbetet kan ifrågasättas. Medvetet eller omedvetet kan utvecklingen leda till att studieresorna kommer att betraktas som ett årligen återkommande normalt inslag i utskottsarbetet. Risk föreligger för att man försöker leta upp studieobjekt för att i förväg försäkra sig om del i de medel som kan komma att anvisas.

Utredningen anser av angivna skäl att nackdelarna med systemet är så pass stora att utredningen inte anser sig böra förorda detsamma.

En annan möjlighet att åstadkomma jämvikt mellan medelsanvisning och utgifter är att med ledning av de faktiska utgifterna försöka komma fram till vad som skulle kunna rubriceras som *normalförbrukning*. Systemet förutsätter en samlad överblick över studieresorna.

Ett sätt att åstadkomma denna överblick är att ålägga utskotten att anmäla planerad studieresa och de beräknade kostnaderna för resan till något riksdagens organ. Vid valet av sådant organ kommer såväl talmanskonferensen som styrelsen för riksdagens förvaltningskontor i betraktande. När utredningen stannat för att förorda talmanskonferensen har detta skett därför att samtliga utskott är genom sina ordförande representerade i konferensen.

En fördel med ett sådant anmälningsförfarande är att årsförbrukningen av anslagsmedlen kan fortlöpande följas inom en krets där samtliga medelsförbrukare är representerade. Förutsättningar skapas därigenom för att på ett smidigt sätt hålla medelsförbrukningen inom anvisad ram, bl. a. genom överenskommelser om tidpunkt för och samordning av olika resor.

Härtill kommer att det för utskotten säkerligen skulle vara av värde om en sådan praxis kunde utvecklas att talmanskonferensen yttrade sig över planerade studieresor i analogi med vad som nu sker beträffande uppskovsärenden. Något beslut av talmanskonferensen beträffande utskottens studieresor ifrågasätts däremot inte. Liksom hittills bör beslutanderätten ligga hos utskotten.

Av den ståndpunkt utredningen sålunda intagit följer att ett särskilt *anslag till studieresor* bör upptas i riksstaten. Det nuvarande anslaget till

Övriga omkostnader — från vilket bestrids kostnader för både studieresor och representation, gratifikationer m. m. — skulle alltså utgå. I stället skulle uppföras ett anslag rubricerat Studieresor och ett annat rubricerat Representation m. m. Bägge anslagen bör ha karaktären av förslagsanslag.

Utredningen föreslår att förstnämnda anslag för budgetåret 1967/68 uppförs med 500 000 kr., vilket belopp i stort sett svarar mot den faktiska medelsförbrukningen under budgetåret 1965/66 och den beräknade för innevarande budgetår. Beträffande anslaget till Representation m. m. föreslår utredningen för nästa budgetår ett belopp av 100 000 kr.

Det syns utredningen lämpligt att från reseanslaget också bestrids kostnaderna för utskottens studieresor inom landet och kostnaderna för de »talmansresor» som beslutas av talmanskonferensen.

Enligt utredningens mening bör det framdeles åligga styrelsen för riksdagens förvaltningskontor att beräkna medelsbehovet i fråga om berörda bägge anslag och framlägga därav föranledda förslag.

Av betydelse i skilda hänseenden är frågan om *antalet deltagare* i utskottens studieresor. Av de tidigare lämnade uppgifterna framgår att praxis i detta hänseende är mycket varierande utskotten emellan.

En diskussion om det lämpligaste antalet deltagare i en studieresa till utlandet kan givetvis föras enbart i avsikt att begränsa kostnaderna. Viktigare synes emellertid vara att diskussionen förs med tyngdpunkten lagd på möjligheterna att få ut bästa möjliga resultat av studieresorna. Om så sker kommer ändamålet att spela en viss roll. Som exempel härpå kan nämnas att en »teknisk» fråga om exempelvis formerna för riksdagens kontrollfunktion kan med fördel studeras av en relativt liten grupp, medan ett studium av u-hjälpens praktiska utformning inom ett land ger bättre utbyte om studiegruppen är större.

Även politiska synpunkter kan spela in. Det är sålunda viktigare att de olika partierna har flera representanter vid studiet av förhållanden av betydelse för en politiskt kontroversiell fråga än då avsikten med en studieresa är information om förhållanden av mera neutralt slag.

Att närmare penetrera frågan om hur litet antalet deltagare i en studieresa får vara förefaller onödigt. Däremot kan finnas skäl att undersöka om en begränsning uppåt bör ske. Att därvid fastslå ett antal som inte får överskridas synes mindre lämpligt. Beträffande exempelvis SU med dess särskilda avdelningsorganisation kan vara naturligt att betrakta avdelningen (ledamöter och suppleanter) som ett mått på en studiegrupps storlek. Självfallet får detta inte betyda att man schablonmässigt går in för detta antal. Från fall till fall bör prövas hur stor gruppen skall vara för att bästa möjliga resultat av studieresan skall erhållas.

För andra utskott är det svårare att bestämma studiegruppens storlek. Vill man hålla antalet deltagare i en sådan grupp inom inte alltför vida gränser — självfallet dock utan att värdet av studieresan riskeras — kan antalet

ordinarie ledamöter i utskottet uppställas som det tal som inte bör överskridas.

För utredningen förefaller det naturligt att utskotten framgent liksom hittills bestämmer studiegruppernas storlek. Som allmän riktpunkt bör därvid gälla att utskotten bör sträva efter att antalet deltagare i en studieresa i möjligaste mån begränsas.